

Qabyo-qoraalka Xeerka Waxbarashadda Qaranka Somaliland

Xeer Lr. 2014

**JAMHUURIYADDA SOMALILAND
GOLAHA WASIIRADA
Arar**

Golaha Wasiiradu

- Markuu arkay:** Qodobka 15aad ee Dastuurka Jamhuuriyadda Somaliland oo si cad u qeexay mabaadii'da guud ee Waxbarashada Qaranka
- Markuu ku qancay:** Baahida loo qabo in la helo waxbarasho tayo leh oo soo saarta arday xil-kas ah, fa'ido leh, aqoon leh, si qummanna ula dhaqmi kara qoyskiisa, jaarkiisa iyo guud ahaanba bulshada
- Markuu yaqiinsaday:** in waxbarashadu ay tahay xaq ay wadaleeyihiin dhammaan muwaadiniinta Somaliland isla mar-ahaantaana loo baahan yahay in la wada gaadhsiiyo dhammaan degaannada Somaliland
- Markuu dersay:** Baahida loo qabo samaynta sharci nidaamiya arrimaha waxbarashada Somaliland;
- Markuu tix-geliyey:** Tusmooyinka xeerkan iyo sida uu ugu qotomo Diinta Islaamka, dhaqankeena, ku-dhaqanka dowladnimo iyo xaaladaha dhaqaale ee uu dalku maraayo.
- Markuu aqoonsaday:** Ahmiyadda ay waxbarashadu u leedahay horumarinta dhaqaalaha, siyaasadda, caddaaladda, arrimaha bulshada iyo anshaxa qumman ee ku dhisan axkaamta Diinta Islaamka

WAXA UU SOO SAARAY XEERKA WAXBARASHADA QARANKA: Xeer Lr.
_____2013.

QAYBTA KOWAAD: QODOBBO GUUD

XUBINTA 1AAD: QODOBBO HORDHAC AH

Qodobka 1aad: Magaca Xeerka:

Magaca xeerkan waxa uu noqonayaa Xeerka Waxbarashada Qaranka

Qodobka 2aad: Erey Bixinta:

Ereyada hoos ku qoran haddii aanu Xeerku si kale u qeexin waxaa loola jeedaa:

"Waxbarasho" waa aqoon-u-kordhinta ama tababaridda ardayga

"Arday" waa qof kasta oo wax lagu baro ama lagu tababaro goob waxbarasho, da' kasta oo uu yahay

"Waxbarashada Aasaasiga ah" ama (Dugsiyada Hoose/Dhexe) waa waxbarashada ka bilaabanta fasalka koowaad ilaa fasalka siddeedaad

"Goob waxbarasho" waa goob kasta oo dowladdu leedahay ama gaar loo leeyahay oo si joogto ah dad wax loogu baro; ha ahaato fasal keliya ama fasallo badan, waxaa ku jira goobaha wareega ama guurguura, dugsiyada Quraanka iyo goobaha waxbarashada fog.

"Goobaha Waxbarashada Aasaasiga ah" waa goobaha bixiya waxbarashada aasaasiga ah

"Dugsiyada Quraanka" Waa goobaha u gaarka ah bixinta waxbarashada Quraanka Kariimka ah

"Dugsiyada Barbaarinta Caruurta" Waa goobaha waxbarasho ee bixiya waxbarashada ka horaysa waxbarashada aasaasiga ah

"Heer Waxbarasho" waa muddo waxbarasho oo sannado xaddidan leh

"Waxbarashada Tooska ah" waa waxbarashadada caadiga ah ee ku dhisan nidaamka heerarka waxbarashada, sida heerka koowaad, labaad iyo sadexaad

"Waxbarashada Dadban" waa waxbarashada nidaamsan oo ka baxsan waxbaashada tooska ah

"Heer-beegga Waxbarasho" waxa loola jeedaa qaabka iyo heer-beegga lagu qiyaaso, laguna jaangooyo tayada waxbarashada

"Tayo-dhowrka waxbarasho" waa qiimaynta iyo ilaalinta tayada waxbarasho

"Qiimaynta ardayga" waa imtixaan ama qaababka kale ee loo qiimeeyo heerka aqoonta, xirfadda, ku fiicnaanshaha, xariifnimada iyo fahamka qofka oo la xidhiidha maadada la dhiganaayo

"Qiimaynta Nidaamka Waxbarashada" Waa hab lagu ogaado xaaladaha waxbarashada si loo helo xog sugan oo lagu gaadhi karo go'aan hagaagsan

"Imtixaanka Qaranka" Waa imtixaanka ugu dambeeya ee ku xusan qodobka 47aad

"Guddida Imtixaanaadka Qaranka" Waa guddiga lagu dhisay si waafaqsan qodobka 50aad

"Guddoomiyaha Guddiga Imtixaanaadka Qaranka" waa Gudoomiyaha Guddiga Imtixaanaadka Qaranka ee ku magacaaban qodobka 51aad, faqradiisa 2aad ee xeerkan

"Bare" waa gudbiye ama barbaariye wax ka dhiga goobaha waxbarasho, oo uu ka mid yahay maamulaha dugsigu

"Maamule-dugsi" waa qofka loo igmado in uu si joogto ah ama aan joogto ahayn u maamulo dugsi

"Shaqale goob Waxbarasho" waa shaqaale xirfadeed ka tirsan shaqaalaha goob waxbarasho oo dowladeed ama gaar ah

"Shaqale Waxbarasho" waa shaqaalaha ka diiwaan gashan Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare

"Gudoomiyaha Guddida" waa gudoomiyaha guddida dugsiga

"Wasaaradda" Waa Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare ee JSL

"Wasiirka" waa Wasiirka Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare

"Agaasimaha Guud" Waa Agaasimaha Guud ee Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare ee ku magacaaban si waafaqsan qodobka 90aad ee Dasstuurka Jamhuuriyadda Somaliland

"Agaasimaha Guud ee Tacliinta Sare" waa Agaasimaha Guud ee Tacliinta Sare ee ku magacaaban si waafaqsan qodobka 90aad ee dastuurka Somaliland

"Isu-Duwaha/Gudoomiyaha Waxbarashada Gobolka" waa sarkaalka ugu sarreeya waxbarashada heer gobol

"Gudoomiyaha Waxbarashada degmada" waa sarkaalka ugu sarreeya waxbarashada heer degmo

"Tacliinta Sare" waa waxbarashada heerka sadexaad, kana bilaabanta wixii ka dambeeya fasalka 12aad ee dugsiga sare

"Manhaj Qaran" Waa dhammaan/wadarta waxbashada u dhigan hannaanka qorshaysan ee sida taxanaha ah loogu gudbiyo arday

"Dugsi" Waa goob 10 ardey iyo wax ka badan, si joogto ah wax loogu baro, ha noqdaan hal fasal ama wax ka badan.

"Dugsiga Dowladda" ama **"goob waxbarasho oo dowladeed"** waa dugsi ama goob waxbarasho oo ay maamusho, daryeeshana Dowladdu

"Dugsiga Gaarka ah" ama **"goob Waxbarasho oo gaar ah"** waa dugsi ama goob waxbarasho oo aanay maamulin dowladdu ama si gaar ah loo leeyahay

"Waalid" waa lammaanaha ardayga dhalay ama midkood, ama qof kasta oo soo koriyey ama sifo kale oo sharci ah uga mas'uul ah

"Afka Hooyo ama Luqadda Qaranku" waa Af-Soomaaliga

Qodobka 3aad: Xadka Adeegsiga Xeerka

Xeerkan waxaa lagaga dhaqmayaa dhammaan xuduudaha Jamhuuriyadda Somaliland iyo dhammaan goobaha waxbarasho ee dalka

Qodobka 4aad: Fasiraadda Xeerka

Xeerkan waxaa loo fasirayaa si waafaqsan Dastuurka Qaranka iyo Xeerarka kale ee dalka

XUBINTA 2AAD: UJEEDOOYINKA GUUD EE WAXBARASHADA QARANKA

Qodobka 5aad: Ujeedooyinka Waxbarashada

Waxbarashadu waa xaq dastuuri ah oo muwaadin kasta leeyahay, Dowladda Jamhuuriyadda Somaliland waxa ay muwaadinka siinaysaa waxbarasho ujeedadeedu tahay in:

1. La dhiso "bulsho" ama ummad ku salaysan dhaqanka Diinta Islaamka, aqoon'ahaan, anshax'ahaan iyo akhlaaq'ahaan;
2. la cidhib-tiro wax-akhris-qoris la'aanta, lana kobciyo barashada diinta iyo ku-dhaqankeeda iyo ku xeel-dheerida cilmiga Sayniska, Tiknolojiyadda, aqoonta maamulka, xirfadaha aqooneed ee kala duwan iyo barashada xisaabta,

3. **Ardayda inta ay da' yarta** yihiin lagu ababiyo dareen wadaninimo si ay u yeeshaan qiiro waddaniyadeed, isdhexgal waara, deganaansho iyo hodantinimo.
4. La helo aqoon, xirfad iyo aqoon lagu ilaalinayo deegaanka si ubadka dambe looga tago dhaxal waara;
5. La helo xirfado iyo aqoon dhiirrigelisa koboc dhaqaale, caddaalad, xil-kasnimo iyo qiimeynta aayaha nabadda;
6. Ubadka lagu tallaalo jacaylka iyo dhowrida sharafta shaqada
7. Fiiro gaar ah loo yeesho horumarinta, fidinta iyo gudbinta aqoonta iyo waxbarashada;
8. La soo saaro qof ah Muslim wanaagsan, kana dhisan dhinacyada maskaxda, ruuxda, fikirka, jidhka iyo aqoonta diinta kaa soo si laxaad leh uga qayb qaadan kara horumarka qowska, bulshada iyo qaranka;
9. Kor loo qaado barashada Diinta Islaamka ee heer kasta iyo **horumarinta "Madrasadaha" Qur'aanka ee dalka oo sal u noqonaysa** waxbarashada dugsiyada;
10. Mudnaanta la siiyo waxbarashada aasaasiga ah iyada oo lagu fidinaayo gobollada, degmooyinka iyo tuulooyinka dalka oo dhan
11. Kor loo qaado waxbarashada dadka waaweyn, lana dhiirri-geliyo Jidh-dhiska iyo ciyaaraha
12. La helo bulsho ka dhisan aqoonta Diinta Islaamka, akhlaaqda toosan iyo xirfadaha anshaxa waafaqsan.
13. Ardayda lagu beero hawl-karnimo, korna loo qaado ilaalinta nabadda, lana kobciyo xidhiidhka ka dhexeeya qofka iyo qoyska, bulshada, qaranka iyo caalamka
14. Kor loo qaado daacadnimada, isku-tashiga, isu-dulqaadashada, iskaashiga, is-xil-qaanka, laab-xaadhnaanta, saraaxadda, is-dhaliilka fekerka ku dhisan, cadaaladda, xaq-soorida iyo nabadda;
15. Lagu barbaariyo walaaltinimada Islaamka, isqadarinta iyo iskaalmaysiga fiican
16. La dhiirrigeliyo cadaaladda bulshada oo ku salaysan Diinta Islaamka.

XUBINTA 3AAD: MABAADII'DA GUUD

Qodobka 6aad: Mabaadii'da Guud ee Xeerka

Xeerka Waxbarashada Qaranku waxa uu ku dhisan yahay mabaadii'da hoos ku qoran:

1. Shareecadda Islaamka oo ah sharciga dalka ugu sarreeya ,waxaana reebban wixii xeer ah ee ka soo horjeeda sida uu dhigaayo qodobka 5aad, faqradiisa 2aad ee dastuurka Somaliland
2. Oof kastaa waxa uu xaq u leeyahay waxbarasho
3. Horumarinta, baahinta iyo fidinta waxbarashada iyadoo la gaadhsiinaayo gobollada, degmooyinka iyo tuulooyinka.
4. Taabbo-gelinta Waxbarasho tayo leh oo suurto-gelisa horumar dhinac walba ah
5. Bixinta Waxbarasho aasaasi ah **oo khasab iyo lacag la'aan** ah, marka ay duruuftu saamaxdana waa in ay dowladdu gaadhsiisaa dugsiyada sare.
6. Dhiirrigelinta waxbarasho ku dhisan baahiyaha iyo waayaha deegaanka gaar ahaaneed ee bulshada Somaliland iyo hirgelinta Manhaj midaysan
7. Barashada iyo tarbiyadda diinta Islaamka dhammaan heerarka waxbarashada dalka
8. Dhiirrigelinta iyo kor u qaadidda Waxbarashada Haweenka
9. Dhiirrigelinta xuquuqda aadamaha, talinta sharciga, caddaaladda, **waxqarsi la'aan iyo hannaan ku dhisan la-**xisaabtan iyo daah-furnaan (hufnaan) oo ka jawaabaya danaha dadweynaha
10. Horumarinta daacadnimada, xisaabtanka iyo habsami u maamulka arrimaha waxbarashada iyo hantida qaranka
11. Xaq furashada dugsiyo waxbarasho oo gaar ah si waafaqsan xeerka
12. Baahinta iyo hoos u-daadejinta maamulka Waxbarashada
13. Dhiirrigelinta ka qaybgalka waxbarashada iyo kor u-qaadidda iskaashiga dhammaan daneeyeyaasha ku hawllan waxbarashada
14. Kobcinta waxbarashada sare, Dugsiyada farsamada, tiknooloojiyadda iyo goobaha cilmi-baadhista,
15. Ilme (Ubad) kastaa waxa uu xaq ugu leeyahay waalidkiisa waxbarasho iyo barbaarin

QAYBTA LABAAD: NIDAAMKA WAXBARASHO

Qodobka 7aad: Qaybaha Waxbarashada

Qaybaha waxbarashada dalka Somaliland waxa ay yihiin

1. Waxbarashada tooska ah iyo Waxbarashada Dadban
2. Goobaha waxbarashadu waxa ay fulin karaan labada qaybood ee kor ku xusan ama midkood
3. Ardayga dhigtay waxbarashada dadban waa u wareegi karaa waxbarashada tooska ah si waafaqsan xeerka

XUBINTA 1AAD: WAXBARASHADA TOOSKA AH

Qodobka 8aad: Waxbarashada Tooska ah

Waxbarashada tooska ah oo ah waxbarasho ku dhisan nidaamka heerarka waxbarashada sida heerka koowaad, labaad iyo saddexaad waa in ay qeexdaa ujeeddada, dariiqada, manhajka, muddada, iyo qaabka qiimaynta iyo intixaannada

Qodobka 9aad: Heerarka Waxbarashada Tooska ah

Waxbarashada tooska ahi waxa ay u kala baxdaa sida hoos ku cad:

1. Dugsiyada Qur'aanka iyo barbaarinta carruurta
2. Heerka Koowaad; (Waxbarashada Hoose/Dhexe)
3. Heerka Labaad; (Waxbarashada Dugsiga Sare)
4. Heerka Saddexaad: Tacliinta Sare oo lagu nidaaminayo xeer u gaar ah

FARACA 1AAD: DUGSIYADA QUR'AANKA IYO WAXBARASHADA BARBAARINTA CARRUURTA

Qodobka 10aad: Maamulka Dugsiyada Qur'aanka iyo Barbaarinta Carruurta

1. Wasaaradda Waxbarashadu waa in ay dhiirri-gelisaa faafinta dugsiyada **Qur'aanka iyo** barbaarinta carruurta iyada oo la kaashanaysa Wasaaradda Diinta iyo Awqafta

2. Dugsiyada Qur'aanka Kariimka ah waxaa si gaar ah u maamulaaya Wasaaradda Diinta iyo Awqafta, Wasaaradda waxbarashaduna waxa ay ku leedahay kormeer.
3. Dugsiyada Barbaarinta Carruurta waxaa si gaar ah u maamulaaya Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare, Wasaaradda Diinta iyo Awqaaftuna waxa ay ku leedahay kormeer.
4. Wasaaradda Waxbarashadu waxa ay yeelanaysaa xafiis u xil-saaran dugsiyada barbaarinta carruurta

Qodobka 11aad: Ujeedooyinka Waxbarashada Barbaarinta Carruurta

Ujeedooyinka Waxbarashada barbaarinta carruurta

Waa in:

1. La baro Qur'aanka Kariimka ah, laguna barbaariyo jacaylka Diinta Islaamka iyo ku-dhaqankeeda
2. Lagu barbaariyo anshaxa iyo asluubta wanaagsan
3. Lagu barbaariyo carruurta jacaylka diintooda, dalkooda, dadkooda, dariskooda, waalidkooda iyo barehooda
4. Lagu barbaariyo la-dhaqanka faciisa.
5. Lagu barbaariyo dhismaha maskaxda, jidhka iyo waxtarka ay nadaafaddu leedahay

Qodobka 12aad: Furashada Dugsiyada Barbaarinta Carruurta

1. Ma bannaana in la furto ama la maamulo ama laga shaqeeyo dugsiyada barbaarinta carruurta haddii aan loo diiwaan gelin si waafaqsan xeerka
2. Dugsi kasta oo ah barbaarin carruureed waa in uu ahaadaa goob nadiif ah oo ku habboon waxbarasho

Qodobka 13aad: Manhajka Dugsiyada Barbaarinta Carruurta

1. Dugsiyada Barbaarinta Carruurta waa in ay dhigaan manhajka ay Wasaaraddu Waxbarshadu u dejiso
2. Manhajka Qaranka ee barbaarinta carruurta ee ku xusan faqradda koowaad waa in uu qeexaa aqoonta, xirfadda, iyo aqoonta diinta Islaamka ee la rabo inuu ardaygu helo

3. Dugsi kasta oo ah barbaarin carruureed oo raba in uu fuliyo manhaj aan ahayn kan qaranka waa in uu ogolaansho ka helaa Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare si waafaqsan xeerka.
4. Waxaa khasab ah in lagu dhigo dugsiyada barbaarinta carruurta oo dhan maaddooyinka Diinta Islaamka, Af Somaaliga iyo Af Carabiga, Wasaaraddana waxa uu xil ka saaran yahay daryeelka Dugsiyada **Qur'aanka iyo horumarintooda**
5. Maaddadaha kale ee ay khasabka tahay in lagu dhigo dugsiyada barbaarinta carruurta waxay ku soo baxayaan xeer nidaamiye Wasiir

Qodobka 14aad: Afka dugsiyada Barbaarinta Carruurta

Iyadoo aan wax loo dhimayn xeerkan, afaf kale oo aan ahayn Afka Soomaaliga waa lagu dhigan karaa dugsiyada barbaarinta carruurta, hase ahaatee, haddii uu yahay afka wax lagu dhigayaa mid aan ahayn Af-Somaaliga waa in Af-Soomaaligu uu noqdaa maaddo khasab ah oo loo dhigo ardayda.

FARACA 2AAD: WAXBARASHADA HEERKA KOOWAAD (Dugsiyada Hoose/Dhexe)

Qodobka 15aad: Waxbarashada Aasaasiga ah (Dugsiyada Hoose/Dhexe)

1. Waxbarashada aasaasiga ahi waa heerka koowaad ee waxbarashada hoose dhexe, waxa aanay sal u tahay waxbarashada Dalka, dowladuna si waafaqsan xeerkan waxa ay u abuuraysaa dugsiyada hoose/Dhexe ee Qaranka
2. Arday kasta oo soo galaya fasalka koowaaad waa inay u bilaaban tahay akhriska Qur'aanka ilaa Jus Camma

Qodobka 16aad: Ujeedooyinka Waxbarashada Aasaasiga ah (Dugsiyada Hoose/Dhexe)

Ujeedooyinka laga leeyahay Waxbarashada aasaasiga ahi waa in ay:

1. Dhiirri-gelisaa barashada iyo ku-dhaqanka Diinta Islaamka, Caqiidada toosan, anshaxa wanaagsan iyo waddaniyadda
2. Ardayda ka caawisaa dhismaha maskaxda, jidhka iyo shakhsiyadda, siisaana awood aqooneed iyo mid xirfadeed
3. Ardayda siisaa waxbarasho ku salaysan manhajka, kuna habboon **da'dooda iyo heerkooda**
4. Kor u qaaddaa Xirfadaha dhegeysiga, ku-hadalka, akhriska iyo qorista far Soomaaliga, Carabida, Ingiriisiga iyo barashada aqoonta casriga ah
5. U gudbiyaan ardayda Gundhig wanaagsan oo barashada tirooyinka ah iyo sida xisaabaha loogu adeegsado xallinta **dhibaatooyinka/mas'aladaha nolosha.**
6. Carruurta baraan is-ixtiraamka iyo wax-wadaqabsiga, si ay u anfacaan qayskooda, bulshadooda iyo qarankooda
7. Ardayga ku tababartaa adeegsiga maskaxda, fikirka toosan iyo wax curinta

Qodobka 17aad: Da'da Isqorista Waxbarashada Aasaasiga ah (Dugsiyada Hoose/Dhexe)

1. Muddada Waxbarashada Dugiyada Hoose/Dhexe waa 8 sano, waxaana isqori kara ilmo dhammaystay 6 jir, kana weyneyn 14 jir,
2. **Da'da kor ku xusan waxa lagu xaqiijinayaa warqadda dhalashada, go'aan dakhtar ama go'aan guddi dugsi, iyadoo siyaabaha loo xisaabinayo da'da** ardaygana lagu soo saari doono xeer Wasiir.
3. Ardayna looguma diidi karo waxbarashada aasaasiga ah in uu ka weyn **yahay da'dii loogu talo-galay**, haddii ay jiraan sababo maangal ahi.

Qodobka 18aad: Manhajka Dusiyada Hoose/Dhexe

Waxaa ku waajib ah dhammaan dugsiyada hoose/dhexe in ay isticmaalaan manhajka ay dejisay/so Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare haddii aan si gaar ah looga dhaafin

Qodobka 19aad: Afka Waxbarashada Aasaasiga ah (Dugsiyada Hoose/Dhexe)

1. Dugsiyada Hoose/Dhexe waxaa lagu baranayaa Af-Soomaaliga haddii aanay Wasaaraddu si gaar ah uga dhaafin.
2. Haddii afka wax lagu bartaa uu yahay mid aan ahayn Af-Soomaaliga, waxaa waajib ah in Af-Somaliga maaddo ahaan loo dhigo.

Qodobka 20aad: Maamulka Waxbarashada Aasaasiga ah (Dugsiyada Hoose/Dhexe)

Wasaaradda Waxbarashadu waxa ay yeelanaysaa xafiis u xil-saaran waxbarashada aasaasiga ah (dugsiyada Hoose/Dhexe)

FARACA 3AAD: WAXBARASHADA DUGSIYADA SARE (Heerka Labaad)

Qodobka 21aad: Waxbarashada Dugsiga Sare (Heerka Labaad)

Waxbarashada Dugsiyada sare waa heerka labaad ee waxbarashada, dowladuna si waafaqsan xeerkan, waxa ay abuuraysaa dugsiyada sare ee qaranka

Qodobka 22aad: Ujeeddooyinka Waxbarashada Dugsiga Sare

Ujeeddooyinka Waxbarashada dugsiyada sare waa in ay:

1. Soo saarto qof leh anshax wanaagsan, waddaniyad iyo aqoon tayo leh
2. Tabantaabiso horumarinta ardayga dhan walba, xag caqiido, xag maskaxeed iyo xag jidh ahaaneedba
3. Siiso ardayga aqoon iyo xirfad u suurto-gelisa in uu kor u qaado heerka nolashiisa iyo tan bulshadiisa
4. U gudbiso ardayga aqoonta casriga ah
5. U diyaariso inuu sii wadan karo waxbarashada tacliinta sare

Qodobka 23aad: Noocyada Waxbarashada Dugsiga Sare

Noocyada Heerka labaad waxa ay u qaybsami karaan

1. Dugsiyada Sare ee caamka ah oo muddada wax lagu bartaa ay tahay afar sano.
2. Dugsiyada Sare ee farsamada oo muddada wax lagu bartaa ay noqon karto saddex ama afar sano, iyo
3. Dugsiyada kale ee uu go'aamiyo Wasiirku.

Qodobka 24aad: Is-qoridda Dugsiyada Sare

Dugsiyada Sare waxaa loo ogolaan karaa in ay galaan ardayda soo dhammaystay fasallada 8aad ee dugsiyada dhexe ama dhiggooda ee waxbarashada dadban

Qodobka 25aad: Manhajka Dugsiyada Sare

Dugsi kastaa waa in uu isticmaalaa manhajka ay dejisay Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare haddii aan si gaar ah looga dhaafin

Qodobka 26aad: Afka Waxbarashada Dugsiyada Sare

Afka Waxbarashada Dugsiyada Sare waa Afka-Ingiriisiga ama Af-Carabiga haddii aanay Wasaaraddu oggolaan afaf kale

Qodobka 27aad: Maamulka Dugsiyada Sare

Wasaaradda Waxbarashadu waxa ay yeelanaysaa xafiis u xil-saaran dugsiyada Sare

FARACA 4AAD: TACLIINTA SARE

Qodobka 28aad: Tacliinta Sare (Heerka Saddexaad)

1. Waxa ay dowladdu u abuuraysaa Goobaha Tacliinta sare ee qaranka si waafaqsan xeerka tacliinta sare
2. Tacliinta Sare waxa bixinaaya Jaamacadaha, Macaahidda Tacliinta Sare, Kulliyadaha, iyo goobaha kale ee ku magacaaban magacyo kale si waafaqsan Xeerka Tacliinta Sare iyo xeerarka waxbarashada
3. Goobaha Waxbarashada Sare ee dowladdu waxa ay leeyihiin jirid qaanuuni ah oo madax-baannaan, waxaanay dowladdu ku leedahay daryeel, kormeer iyo qiimayn si waafaqsan xeerka waxbarashada sare
4. Goobaha waxbarashada sare ee gaarka loo leeyahay waxa ay leeyihiin madax-bannaani, waxa aanay dowladdu ku leedahay kormeer iyo qiimayn si waafaqsan xeerka tacliinta sare
5. Furitaanka goobaha waxbarashada sare, qiimayntooda, kormeerhooda iyo maamuliddoodaba waxaa qeexi doona xeer

Qodobka 29aad: Guddiga Tacliinta Sare

1. Xeerkan waxa lagu dhisayaa Guddiga Tacliinta Sare oo ka mas'uul ah ilaalinta tayada waxbarashada sare si waafaqsan nidaamka waxbarashada Qaranka
2. Qaab dhismeeke guddiga, xilka iyo waajibaadka iyo faahfaahinta qodobkan waxa lagu qeexi doonaa Xeerka Tacliinta Sare

XUBINTA 2AAD: WAXBARASHADA DADBAN

Qodobka 30aad: Waxbarashada Dadban

1. Waxbarashada dadban oo ah waxbarasho nidaamsan oo loogu talagalay dadka waaweyn ama carruurta ay u suurto-geli weydo waxbarasho toos ahi, waa in ay ahaato mid debecsan dhinaca qeexidda ujeedooyinka, qaabka, maamulka, muddada, qiimaynta iyo shuruudaha lagu dhamaynayo, waana in ay ahaato mid ku habboon ardayga, una adeegta baahidiisa.
2. Wasaaraddu waa in ay abuurtaa, daryeeshaa Dugsiyada Waxbarashada dadban ee qaranka

Qodobka 31aad: Ujeedooyinka Waxbarashada Dadban

Waxbarashada dadban waa in ay:

1. U suurto-gelisaa qofka kor u-qaadidda awooddiisa aqooneed iyo farsamo
2. Ardayga siisaa waxbarasho aasaasi ah iyo xirfad uu ku shaqaysan karo
3. Kor u qaaddaa akhriska iyo qorista
4. Siisa qofka awood uu ku sii wadan karo waxbarashadiisa
5. Tahay mid ku habboon dadka la siinaayo, waana in loo eegaa hadba sida loogu baahan yahay xagga horumarinta bulshada iyo dhaqaalaha.

Qodobka 32aad: Noocyada Waxbarashada Dadban

Noocyada waxbarashada dadbani waxa ay ka koobnaan karaan, guud ahaan qaybahan:

1. Akhris Qorista;
2. Waxbarasho guud oo ka saraysa akhris qorista, lehna heerar kala duwan.
3. Xirfad barasho.

Qodobka 33aad: Afafka Waxbarashada Dadban

1. Afafka aasaasiga u ah Waxbarashada Dadban waa Afka Soomaaliga, Afka Carabiga, Af-Ingiriisiga ama afafkii kale ee loo baahdo
2. Iyadoo aan wax loo dhimayn faqradda 1aad waxa la isticmaali karaa luqad aan ahayn ta qaranka, hadii ay sidaasi jirto waa in luqadda qaranku ahataa maaddo si khasab ah loo dhigo

Qodobka 34aad: Maamulka Waxbarashada Dadban

Wasaaraddu waxa ay yeelanaysaa xafiis u xil-saaran waxbarashada dadban

Qodobka 35aad: Waxbarashada Farsamada iyo Xirfadaha

1. Waxa ay dowladdu u abuuraysaa Dugsiyada Farsamada iyo Xirfadaha si waafaqsan xeerkan
2. Si waafaqsan faqradda koowaad, Waxbarashada Farsamada waxaa ka mid ah:
 - a. Barashada Xirfadaha casriga ah;
 - b. Tababarrada gaarka ah ee la xidhiidha shaqo gaar ah;
 - c. Tababarrada la xidhiidha kor u-qaadidda xirfadaha jira; iyo
 - d. Dugsiyada Farsamada iyo xirfadaha kale ee ay oggolaato Wasaaraddu.
3. Waxbarashada Farsamada iyo Xirfadaha waxaa bixinaaya dugsiyada **Dowladda, dugsiyo gaar loo leeyahay iyo kuwa hoosyimaadda hay'ado** gaar ah
4. Afka waxbarashada dugsiyada farsamada iyo xirfaduhu waa Af-Soomaali, Af-Carabi, Af-Ingiriisi ama afkii kale ee loo baahdo.
5. Waxbarashada Farsamada Gacanta waxa lagu qeexi doonaa xeer

XUBINTA 3AAD: WAXBARASHADA DADKA BAAHIYAHA GAARKA AH QABA

Qodobka 36aad: Waxbarashada Dadka Baahiyaha Gaarka ah Qaba

1. Wasaaraddu waa in ay waxbarasho siisaa dadka iinta ku leh jidhka ama maskaxda, sida indhoolayaasha, dhagoolayaasha iyo naafada
2. Wasaaraddu waa in ay samaysaa dugsiyada baahiyaha gaarka ah oo lagu bixiyo waxbarasho ilaa heer dugsi sare.
3. Si waafaqsan qodobka 36aad waa in ay wasaaraddu sharci ku qeexdaa arrimaha soo socda:
 - a. Muddada waxbarashada heerka koowaad iyo heerka labaad ee ku habboon ardayga qaba baahiyaha gaarka ah;
 - b. Manhajka lagu dhigaayo dugsiyada baahiyaha gaarka ah;
 - c. Noocyada ardeyda u baahan waxbarashada baahiyaha gaarka ah iyo qaabka wax loogu dhigaayo;
 - d. Iyo wixii kale ee ay Wasaaraddu u aragto in uu muhiim u yahay fulinta xubintan.
4. Muddada waxbarashada ee ay dejiso Wasaaraddu sida ku xusan faqradda 3aad waa in aanay ka yaraan muddada loo xaddiday dugsiyada heerka koowaad iyo heerka labaad ee ku cad xeerkan.

5. Manhajka loo dejiyey dugsiyada baahiyaha gaarka ahi waa inuu la socdaa manhajka qaranka

Qodobka 37aad: Fulinta Waxbarashada Dadka Baahiyaha Gaarka ah Qaba

Barnaamijyada lagu horumarinaayo waxbarashada dadka baahiyaha gaarka ah qaba waxaa si wadajir ah uga wada qayb-qaadan kara Wasaaradda, hay'adaha kale ee qaranka ee ku shaqo leh daryeelka bulshada iyo dowladaha hoose

Qodobka 38aad: Shuruudaha Goobaha Waxbarashada Dadka Baahiyaha Gaarka ah Qaba

Goob kasta oo lagu fulinaayo waxbarashada dadka baahiyaha gaarka ah qaba waa in ay leedahay Macallimiin u tababaran waxbarashadaas, manhaj xaddidan iyo shaqaale caafimaad

Qodobka 39aad: Maamulka Waxbarashada Dadka Baahiyaha Gaarka ah Qaba

Wasaaraddu waxa ay yeelanaysaa xafiis u xilsaaran waxbarashada baahiyaha gaarka ah

XUBINTA 4AAD: GOOBAHA WAXBARASHO EE KALE

Qodobka 40aad: Goobo Waxbarasho oo kale:

1. Si waafaqsan xeerkan, Wasaaraddu waxay u samayn kartaa, goobaha waxbarasho ee hoos ku qoran:
 - a. Machadyo, aan ahayn kuwa gaadhsiisan heer jaamacadeed oo aan ku xusnayn Xeerka Tacliinta Sare.
 - b. Dugsiyo gaar ah;
 - c. Dugsiyo farsamada badan leh (Polytechnics); iyo
 - d. Goobaha waxbarasho ee kale ee aan ku xusnayn xeerkan iyo xeerka tacliinta sare;
2. **Wasaaradaha, Xafiisyada, Waaxaha iyo Hay'adaha dowladda waxa loo fasaxayaa inay bixiyaan waxbarasho gaar ah oo la xidhiidha takhasuskooda, si waafaqsan xeerkan iyo xeerka tacliitna sare, lana ilaalinaayo siyaasadaha iyo halbeegyada tayada ee u dejisan waxbarashada.**

QAYBTA SADDEXAAD: MANHAJKA QARANKA

Qodobka 41aad: Manhajka Qaranka

1. Wasaaraddu waa in ay dejisaa manhaj qaran oo loo yaqaanno Manhajka Qaranka si waafaqsan qodobka (42), laguna dhigi doono dugsiyada dalka.
2. Goob kasta oo bixisa waxbarasho gaar ahi waa in ay leedahay manhaj ay oggolaatay Wasaaradda waxbarashadu
3. Dugsiyada gaarka ah, waxa laga soo qaadayaa in ay fuliyaan faqradda 1aad, haddii ay ku daraan manhajkooda maaddooyinka ku xusan faqradda (2aad) ee qodobka 44aad.
4. Manhajka qaranka waa in aanay ku jirin wax ka hor imanaaya shareecada Islaamka iyo anshaxa suubban

Qodobka 42aad: Qorshaha Manhajka Qaranka

Heer kasta oo waxbarasho waa in uu lahaadaa

1. Qorshe manhaj ka turjumaaya ujeedooyinka guud ee Waxbarashada Jamhuuriyadda Somaliland ee ku xusan qodobka 5aad ee xeerkan iyo **mabaadi'da guud ee ku xusan qodobka 6aad ee xeerkan**
2. Manhaj maaddooyinka waxbarashada u muujinaaya maaddo maaddo iyo fasal fasal
3. Hababka wax-dhigista
4. Qalabka waxbarashada (cashar-kaabayaasha)
5. Muddada waxbarashada iyo jedwelka toddobaadka
6. Qaabka qiimaynta fulitaanka manhajka

Qodobka 43aad: Maamulka Manaahijta Qaranka

Wasaaraddu waxa ay yeelanaysaa xafiis u xil-saaran maamulka manaahijta Qaranka

Qodobka 44aad: Maaddooyinka Waxbarashada

1. Maaddooyinka lagu baranaayo dugsiyada dowladda heerarkooda kala duwan waxa ay ku soo baxayaan xeer-nidaamiyo uu soo saaro Wasiirku.
2. Waxaa khasab ah in lagu dhigo dhammaan dugsiyada dalka maaddooyinka Diinta Islaamka, Af-Somaliga, Af-Carabiga, Ingiriisiga iyo maaddooyinka kale ee ku tilmaaman xeerka Wasiirka
3. Maaddo kastaa waa inay yeelataa kitaab saldhig u ah manhajka fasal kasta

QAYBTA AFARAAD: QIIMAYNTA IYO IMTIXAANAADKA QARANKA

XUBINTA 1AAD: QIIMAYNTA IYO IMTIXAANAADKA

Qodobka 45aad: Qiimaynta Ardayda

1. Wasaaraddu waxa ay awood u leedahay in ay dejiso dariiqada iyo habka Qiimaynta Dugsiyada Hoose/Dexe iyo sare iyo halbeegga la rabo in ay gaadhaan.
2. Qiimaynta ku xusan faqrada (1aad) ee qodobkan waxaa lagu dari karaa imtixaanaadka kale ee loo baahdo.

Qodobka 46aad: Mas'uuliyadda Qiimaynta Ardayda

1. Dowladda ayaa ka mas'uul ah qiimaynta waxbarashada dalka heerarkeeda koowaad iyo labaad, mid dowladeed iyo mid gaar ahba
2. Waa in arday kasta waxbarashadiisa la qiimeeyaa, la diiwaan geliyaa, la kaydiyaa, lana ogeysiyaa natiijada imtixaanka.

Qodobka 47aad: Imtixaanka Shahaadadda

1. Arday kasta oo dhamaysta heer waxbarasho mid dowladeed ama mid gaar ahaaneedba waa in uu u fadhiistaa imtixaanka shahaadadda ee Qaranka
2. Waxaa ku waajib ah dugsi kasta in uu ardaydiisa u diyaariyo imtixaanaadka Xeerkan ama xeer-nidaamiye kale lagu xusay, haddii aanu xeerkani si gaar ah uga soo reebin.

Qodobka 48aad: Xeer-Hoosaadyada Imtixaanaadka

Wasaaraddu waxa ay soo saari kartaa Xeer-Hoosaadyada la xidhiidha:

1. In imtixaanaadka loo qaado si xeerka waafaqsan
2. Xilliga iyo goobaha lagu qaadayo Imtixaannada shahaadiga ah iyo shuruudaha imtixaanka looga baahan yahay
3. Lacagta fadhiisinka imtixaanka
4. Habka Imtixaanaadka
5. Manhajka iyo afka imtixaanka
6. Tallaabooyinka xagga ammaanka ee loo baahan yahay in la qaado si loo helo imtixaan hufan oo lagu kalsoonyahay
7. Awoodaha, xilka iyo waajibaadka Madaxa imtixaanaadka.

Qodobka 49aad: Qaadista Imtixaanaadka heer Qaran

1. Sida ku xusan faqrada 4aad, qof ama goob waxbarasho midna ma qaadi karo, mana oggolaan karo ama sinnaba uma sababi karto in la qaado imtixaanka heer qaran ee ardayda goobaha waxbarashada Dowladda ama kuwa gaarka loo leeyahay, haddii aanu jirin ogolaanshiyo hore oo qoraal ah oo ka soo baxay Guddiga Imtixaanaadka Qaranka.
2. Haddii ay Gudiga imtixaanaadku bixiyaan ogolaanshiyaha ku xusan faqrada (1) aad ee qodobkan, waxa uu madaxa imtixaanaadku ku soo rogi karaa shuruudaha iyo waajibaadka uu u arko in ay lagama maarmaan u yihiin imtixaanka.
3. Iyada oo la tixraacayo qodobkan, qaadista ama maamulidda imtixaanka dowladda waxaa ka mid ah:
 - a. Ugu yeedhidda ardayda in ay galaan imtixaanka
 - b. Qoondaynta lacagta fadhiisinka ama lacag bixin loogu talagay imtixaanka
 - c. Sixidda ama dhibco-**siinta su'aalaha ama ka jawaabidda su'aalaha ama qiimaynta imtixanaadka**
 - d. Soo saaris ama guddoon-siin shahaado ama dhukumentii kale ama siin marag-kac ku saabsan imtixaanka iyo ficil kasta oo la xidhiidha qabashada imtixaanka iyadoo aan la eegayn in ay arrintani dhacday imtixaanka ka hor ama ka dib.

4. Faqrada (1)aad ee Qodobkan waxaa laga soo reebay oo aan lagu dabbaqayn:
 - a. Xafiiska u qaabilsan qaadista imtixaanaadka ee loo aasaasay si waafaqsan Qodobka (58) aad ee Xeerkan.
 - b. Guddida Imtixaanadka Qaranka ee loo aasaasay si waafaqsan qodobka 50aad ee Xeerkan.
 - c. Goobta waxbarasho ee maamulata imtixaannadeeda iyo qiimaynta ardaydeeda si ay ula socoto heerkooda waxbarasho.
 - d. Cidda ku xad-gudubta faqrada (1)aad ee qodobkan ama ku guuldarraysata in ay dhaqan-geliso shuruudaha iyo xaaladaha ku xusan faqrada (2)aad ee qodobkan, haddii ay ku caddaato waa dembiile, waxaana lagu xukumayaa ganaax aan ka badnayn Shan milyan **(5'000'000)** oo ah SL/Sh ama xadhig aan ka badnayn lix bilood ama labadaba.

XUBINTA 2AAD: GUDDIGA IMTIXAANAADKA QARANKA

Qodobka 50aad: Aasaasidda Guddiga Imtixaanaadka Qaranka

Waxa xeerkan lagu dhisayaa Guddiga Imtixaanaadka Qaranka oo leh qofnimo qaanuuneed iyo madaxbannaani maamul iyo maaliyadeed, waxaana la xisaabtamaya Wasiirka Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare

Qodobka 51aad: Qaab-dhismeedka Guddiga

1. Guddiga Qaran ee Imtixaanaadku waxa ay ka koobantahay
 - a. Guddiga Qaranka iyo
 - b. Xafiiska Agaasinka Fulinta
2. Guddigu waxa uu ka koobnaanayaa saddex iyo toban xubnood oo ay ku jiraan guddoomiyaha iyo ku-xigeenkiisu, waxaana soo magacaabaya Wasiirka Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare isagoo la tashanaaya Guddoomiyaha Guddiga, waxa aanay kala yihiin
 - a. Guddoomiyaha iyo Ku-xigeenkiisa
 - b. Laba xubnood (Jaamacadaha dalka)
 - c. Hal xubin (Aqoonyahanno madax-bannaan)
 - d. Hal xubin (Dugsiyada gaarka ah)
 - e. Agaasimaha Guud ee Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare

- f. Agaasimaha Waaxda Manaahijta
 - g. Kormeeraha Guud ee Wasaaradda
 - h. Agaasimaha Waaxda Waxbarashada Dadban
 - i. Agaasimaha Waaxda Dugsiyada Sare
 - j. Agaasimaha Waaxda Dugsiyada Aasaasiga ah (Hoose/Dhexe)
 - k. Agaasimaha Maamulka iyo Maaliyadda
3. Muddada xilku waa Sadex Sannadood oo mar la cusboonay-siin karo.

Qodobka 52aad; Xuquuqda iyo xil ka-qaadista Xubnaha Guddiga

1. Mushaharka, gunnooyinka iyo xuquuqda kale ee maaliyadeed ee Guddoomiyaha, Ku-Xigeenka iyo xubnaha guddiga waxaa lagu cadaynayaa Xeer hoosaad uu yeelan doono guddigu, kuna soo saari doono Wasiirku wareegto gaar ah.
2. Haddii mid ka mid ah xubnaha ay/uu ka tago/tagto ama laga qaado xilka amaba geeriyi ku timaaddo, waxaa jagada bannaanaata buuxinteeda loo marayaa sidii marka hore loo magcaabay, iyada oo muddo bil gudaheed ah lagu soo buuxinayo xilkaas bannaanaaday.
3. Marka laga reebo xaaladaha xeerkani tilmaamayo oo lagu soo saarayo wareegto, ma bannaana in Xubinta guddiga laga qaado xilkeeda ka hor dhammaadka muddada Xafiiska.
4. Waxaa Xubinnimada lagu waayi karaa: -
 - a. Is casilaad
 - b. Muddada oo dhamaata.
 - c. Haddii dantiisa iyo tan Guddigu iska hor yimaaddaan sida xeerkani dhigayo, lana caddeeyo.
 - d. Haddii uu galo dembi caddayn sugan loo helay oo ka soo horjeeda dhexdhexaadnimada guddiga.
 - e. Haddii uu u gudan Kari waayo waajibaadkiisa xubinnimo dhibaato ka soo gaadhay jidh ahaan iyo/ama maskax ahaanba awgeed
 - f. Haddii uu ka maqnaado fadhiyada guddiga in ka badan 3 kal fadhi oo **isku xiga sabab la'aan**

Qodobka 53aad: Hawlaha iyo Waajibaadka Guddiga

Waxa ay leeyhiin guddigu hawlaha iyo waajibaadka hoos ku qoran: -

1. In ay diyaariyaan xeer-hoosaadyada la xidhiidha Imtixaanaadka
2. In ay soo saaraan xeer-nidaamyada **iyo go'aannada lagama maarmaanka** u ah fulinta xilkooda iyo xeerkan.
3. In ay ilaaliyaan habsami u-socodka imtixaanaadka iyo in ay qaadaan tallaabooyinka lagama maarmaanka u ah si ay u xakameeyaan ciddii jebisa ama ku xad gudubta qodobada xeerkan
4. In ay kormeeraan qabashada Imtixaanaadka Qaranka
5. In ay Shahaadooyinka waxbarasho siiyaan ardayda ku guuleysta imtixaanaadka.
6. In ay qiimeeyaan, tilmaamaanna heerka ay u dhigmaan shahaadooyinka **ay soo saaraan hay'ado waxbarasho oo deggen dalka gudahiisa** ama dibeddiisa.
7. In ay dajiyaan nidaamka lagu ilaalinayo warbixinaha sida natijada, shahaadooyinka iyo imtixaanaadka
8. In ay ka talo bixiyaan horumarinta Imtixaanaadka Qaranka si kor loogu qaado ujeedooyinka Nidaamka Waxbarashada Somaliland
9. In ay daabacaan, faafiyaanna warbixinnaha la xidhiidha guddiga hawlahooda iyo waajibaadkooda.
10. In ay ku shaqeeyaan hawlaha iyo waajibaadka uu saarayo xeerkani ama xeerarka kale ee dalku.
11. In ay siiyaan talooyin, adeegyo xirfadeed iyo tababar, xukuumadda ama qof kale **ama hay'ad kale oo deggen dalka gudahiisa** ama dibeddiisa oo la xidhiidha imtixaanaadka qaranka iyo qiimaynta.
12. In ay diyaariyaan shuruudaha, halbeegga, iyo habka loo qaadaayo imtixaanaadka qaranka iyada oo aan waxba loo dhimayn shuruudaha xeerkani jideeyey.
13. In ay ka gar-naqaan cabashooyinka ardayda, baadhista iyo dabagalka waxbarasho bixiyeyaasha, iyo in ay hubiyaan sugidda cabashooyinka, isla markaana xal u helaan khilaafka u dhexeeya goobaha waxbarasho ee la xidhiidha arrimaha imtixaanaadka iyaga oo qaadaya tallabada ku habboon
14. In ay qabtaan cabashada dadweynaha ee la xidhiidha imtixaanaadka qaranka
15. In ay ansixiyaan ku talagalka Miisaaniyadda iyo xisaab xidhka ka hor intaan loo gudbin Wasiirka Wasaaradda Waxbarashada
16. In ay ansixiyaan qorshaha iyo hab-raaca hawl-galka iyo qiimaynta waxqabadka xafiiska imtixaanaadka Qaranka

17. In ay qabtaan hawlaha kale ee uu u xil-saaro xeer ama Wasiirku.

Qodobka 54aad: Awoodaha Guddiga

1. Guddigu waxa uu awood u leeyaahy in uu sameeyo arrin kasta oo la xidhiidha shaqadiisa oo ku xusan xeerkan dhexdiisa ama sharciyada kale ee dalka ama lagama maarmaan u noqda, ahmiyadna u leh gudashada xilkiisa. Waxaa kale oo uu awood u leeyahay:
 - a. **Go'aaminta lacagta fadhiisinka imtixaanadka qaranka kadib marka uu helo ogolaanshaha Wasiirka**
 - b. In uu **go'aamiyo in laga qaado lacag ama khidmad adeegyada uu qabanayo xafiisku, sida qaadista imtixaan oo ay leedahay dowladdu ama qof kale ama hay'ad deggen dalka gudahiisa ama dibeddiisa kuwaas oo isticmaalaya qalabka xafiiska imtixaanaadka qaranka**
 - c. In uu Heshiisyo la galo dhinacyo kale ama cid kale oo takhasus u leh hawlaha imtixaanaadka, sida xeel-dheerayaal farsamo, **mac'hadyo aqooneed iyo guddiyo la-talineed**. Iyagoo la **socodsiinaya dhammaan go'aannada ay gaadhaan Wasiirka Waxbarashada iyo Tacliinta Sare**.
 - d. Inay yeeshaan ama ay soo iibiyaan si waafaqsan xeerkan hanti kasta oo ay guddigu u aragto in ay lagama maarmaan u tahay fulinta waajibaadka iyo hawlaha guddiga.
 - e. Guddoomidda hibooyinka, deeqaha iyo taburucaadka iyada oo la **raacayo qaraarrada iyo go'aannada u dhigan** ee la xidhiidha arrintan loona gudbiyo Wasiirka iyada oo la dhawrayo xeerka.
 - f. Inay siiyaan tababarro iyo deeqo xubnaha guddiga ama shaqaalaha xafiiska imtixaanaadka iyo ciddii kale ee kaalamaysa guddiga iyagoo la kaashanaya cid kale ama iyaguba bixinaaya hadba sida ay u arkaan guddigu
2. Xeer nidaamyada iyo xeer hoosaadyada guddigu ma noqonayaan dhaqan-gal ilaa la helo ogolaanshaha Wasiirka.

Qodobka 55aad: Fadhiyada Guddiga

1. Guddigu waxa uu kulmayaa saddexdii biloodba hal mar ugu yaraan, iyada oo uu Guddoomiyuhu isugu yeedhayo ama ku xigeenkiisu marka uu guddoomiyuhu maqan yahay.
2. Shirka Guddigu waxa uu ku qabsoomayaa marka ay fadhiyaan ugu yaraan sadex meelood laba xubnaha guddiga, waana in Guddoomiyaha ama guddoomiye ku xigeenku joogaa.
3. Waxaa kaloo uu yeelan karaa fadhiyo aan caadi ahayn marka ay sidaas soo jeediyaan guddoomiyuhu ama sadex meelood laba meelood xubnaha guddiga
4. **Go’áanka Guddigu waxa uu ku ansaxayaa cod aqlabiyad ah, oo ah** xubnaha jooga ee codeeyey. Marka ay codka xubnuhu isku tiro noqdaan waxaa codaynaya guddoomiyaha fadhiga.

Qodobka 56aad: Awoodaha Guddomiyaha

Awoodaha guddomiyaha guddigu waa

1. Guddoominta iyo qaybinta doolda shirarka
2. Isugu yeedhidda iyo wargelinta shirarka
3. Diyaarinta ajendayaasha shirarka isaga oo la kaashanaya Madaxa Fulinta
4. **Dabagalka fulinta Go’amada Guddiga**
5. **Saxeexa qoraaladda iyo go’aanada ku baxaya magaca guddiga**
6. Matalaadda Guddiga
7. Hawl-gelinta xubnaha guddiga iyo guddi hoosaayada
8. Fulinta hawlaha kale ee xeerkan, xeer-hoosaadyada, guddiga ama Wasiirku u xilsaaraan
9. Guddomiyuhu waxa uu ku hadlaa afka guddiga
10. Guddoomiyuhu wuxuu noqon karaa madaxa xafiiska Imtixaanaadka Qaranka

Qodobka 57aad: Xilka Guddoomiye Ku-xigeenka

1. Guddoomiye ku-xigeenku waxa uu qabanayaa wax kasta oo uu u igmado guddoomiyuhu
2. Waxa uu xilka guddoomiye haynayaa marka uu maqan yahay guddomiyuhu iyo marka uu gudan kari waayo shaqadiisa sababo caafimaad darteed
3. Hadii ay guddomiyaha ku timaaddo xaaladaha ku xusan qodobka 52aad ee xeerkan, guddoomiye ku-xigeenka ayaa xilka haynaya inta la soo magacaabay guddoomiye si aan bannaanaansho xil u dhicin

4. Guddoomiye ku-xigeenku wuxuu sidoo kale noqon karaa ku-xigeenka madaxa Imtixaanaadka Qaranka

Qodobka 58aad: Maamulka iyo Agaasinka Imtixaanaadka Qaranka

1. Imtixaanaadka Qaranku waxa ay yaalanayaan xafiis ka **mas'uul ah qabashada imtixaanaadka qaranka iyo fulinta go'aannada Guddiga Imtixaanaadka Qaranka**
2. Waxa uu Wasiirku isaga oo la tashanaaya Agaasimaha Guud ee Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare, magacaabayaa madaxa xafiiska Imtixaanaadka Qaranka iyo **ku-xigeenkiisa oo ka mas'uul ah fulinta shaqada xafiiska.**
3. **Madaxa Imtixaanaadka Qaranku wuxuu guddida uga mas'uul yahay maamulka iyo maaraynta imtixaanaadka Qaranka si waafaqsan siyaasadda guddiga imtixaanaadka Qaranka iyo xeerarka dhaqan- galka ah ee Wasaaradda Waxbarashada**
4. Madaxa Imtixaanaadka Qaranku waa sarkaalka ugu sarreeya ee maamulka iyo maaraynta ,xidhiidhka ,maaliyadda iyo shaqaalaha xafiiska imtixaanaadka Qaranka
5. **Madaxa Imtixaanaadka Qaranku waxa uu mas'uul ka yahay**
 - a. Qabashada iyo isku-dubaridka Imtixaanaadka Qaranka
 - b. Hawlaha maamul,maaliyadeed iyo miisaaniyadeed ee xafiiska
 - c. **Inuu fuliyo awaamiirta iyo go'aamada ka soo baxa guddiga**
 - d. Soo jeedinta shaqaalaysiinta iyada oo uu ansixinayo guddigu
 - e. Kormeerka shaqaalaha iyo qiimayntooda
 - f. Dayactirka xayndaabka xafiiska,agabka iyo dhukumentiga guddiga
 - g. Iskuduwidda hawlaha xafiiska iyo dabagalka hawl-gallada guddi-hoosaadyada
 - h. Diyaarinta iyo soo jeedinta xeer hoosaadyada
 - i. Diyaarinta iyo soo jeedinta Miisaaniyadda
 - j. Iyo hawlaha kale ee uu u xilsaaro xeer kale,guddigu ama wasiirku
6. Haddii uu Madaxa Imtixaanaadka Qaranku maqan yahay ama uu xanuusanaayo ama asbaabo kale awgood aanu u gudan karin shaqadiisa, waxa ku-sime ka noqonaaya oo hawsha sii wadaaya ku-xigeenkiisa

Qodobka 59aad: Shaqaalaynta Shaqaalaha iyo xuquuqdooda

Xafiisku waxa uu yeelanayaa shaqaale ka hawlgala fullinta, kuwaas oo magacaabiddooda, xil ka-qaadistooda, gunnooyinkooda, mushaharkooda, xuquuqdooda iyo waajibaadkooda lagu maamuli doono xeer hoosaadyo uu Wasiirku soo saaro si waafaqsan xeerka shaqaalaha dawladda

Qodobka 60aad: Xisaabaadka

Wasiirku waxa uu bilowga sannad maaliyadeed kasta magacaabayaa hanti dhowr madax- bannaan oo hubiya qaab xisaabeedka iyo lambarka xisaabta ee Xafiiska Imtixaanaadka Qaranka, waxa kale oo uu adeegsan karaa hanti dhawrka guud ee dalka

QAYBTA SHANAAD: MAAMULKA IYO MAARAYNTA TACLIINTA

Qodobka 61aad: Maamulka Waxbarashada.

Wasaaradda ayaa awood u leh kormeeridda dhammaan heerarka iyo noocyada kala duwan ee waxbarashada, imtixaanaadka, dejinta siyaasadaha, qorshayaasha, halbeegyada waxbarashada, isku-dubba-ridka ilaha waxbarashada iyo sidoo kale dabo-galka iyo qiimaynta nidaamka waxbarashada

XUBINTA 1AAD: SARAAKIISHA WAXBARASHADA

Qodobka 62aad: Agaasimaha Guud ee Wasaaradda Waxbarashada Iyo Tacliinta Sare

1. Madaxweynuhu waxa uu magacaabayaa Agaasimaha Guud ee Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare
2. Agaasimuhu waxa uu leeyahay xilka iyo awoodaha xeerkan iyo xeerarka kale ay jideeyeen, waxuuna uu Wasiirka kala talinayaa arrimaha waxbarashada.
3. Waxa uu **mas'uul** ka yahay maamulka, isku dibba-ridka iyo maaraynta hawlaha Wasaaradda

4. Waxa uu sidoo kale mas'uul ka yahay diyaarinta siyaasadaha waxbarashada, qorshayaasha horumarineed iyo fulintooda, si waafaqsan nidaamka waxbarashada
5. Xilka iyo waajibaadka Agaasimaha Guud waxa lagu qeexayaa xeer

Qodobka 63aad: Isuduwaha/Guddoomiyaha Waxbarashada Gobolka

Waxaa uu Wasiirku magacaabayaa Isuduwaha/Guddoomiyaha Waxbarashada Gobolka, isuduwaha/Guddoomiyaha waxbarashada ee heer gobol waxa uu u xil-saaran yahay maamulka waxbarashada ee gobolka si waafaqsan xeerka

Qodobka 64aad: Madaxa/Guddoomiyaha Waxbarashada ee heer Degmo.

Waxaa uu Wasiirku magacaabayaa Madaxa Waxbarashada Degmada oo u xil-saaran maamulka Waxbarashada Degmada si waafaqsan xeerka

Qodobka 65aad: Kormeeraha Guud iyo kormeerayaasha kale.

1. Wasiirku waxa uu magacaabayaa kormeeraha Guud ee Dugsiyada.
2. Waxa kale oo uu magacaabayaa kormeerayaasha kale ee Dugsiyada ee uu lagama maarmaanka u arko si loo fuliyo xeerkan
3. Kormeerayaasha loo magacaabo si waafaqsan faqrada (2)aad waxa ay raacayaan tilmaamaha kormeeraha guud oo ay ka hoos shaqaynayaan.

Qodobka 66aad: Saraakiisha kale ee Wasaaradda

Wasaaraddu waxa kale oo ay yeelanaysaa saraakiisha kale ee lagama maarmaanka u ah fulinta hawlaheeda

XUBINTA 2AAD: GUDDIGA WAXBARASHADA QARANKA

Qodobka 67aad: Aasaasidda Guddiga Waxbarashada Qaranka

Xeerkan waxa lagu aasaasay Guddiga Waxbarashada Qaranka oo leh shakhsiyad qanuuni ah, waxaana la xisaabtankooda leh Wasiirka Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare

Qodobka 68aad; Qaab-Dhismeedka Guddiga

1. Guddida waxbarashadu Qaranku waxa ay ka koobantahay
 - a. Guddi Qaran
 - b. Guddoomye iyo
 - c. Ku-Xigeen
2. Guddiga Waxbarashada Qaranku waxa ay ka koobnaanaysaa sagaal xubnood oo uu soo magacaabo Wasiirka Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare isagoo la tashanaaya Agaasimaha Guud ee Wasaaradda
3. Xubnaha Guddiga waxaa xilka ka qaadi kara Wasiirka.
4. Muddada xilku waa saddex sannadood oo hal mar la cusboonaysiin karo.

Qodobka 69aad; Shuruudaha Xubnaha Guddiga

Waxaa xubin ka noqon kara guddiga qofka buuxiya shuruudahan:

1. Waa in uu yahay muwaadin reer Soomaaliland ah.
2. Waa in uu yahay Muslim, asluub wanaagsanna ku dhex leeyahay bulshada
3. **Waa in Da'diisu aanay ka yaraan soddon (30) sannadood.**
4. Waa in uu waxbarasho heer jaamacadeed haystaa, ama wax u dhigma.
5. Waa in uu lahaadaa waayo aragnimo toddoba (7) sannadood ah

Qodobka 70aad: Bannaanaanshaha Xubinnimada Guddiga

Xubinnimada Guddigu waxa ay ku bannaanaan kartaa:

1. Xil ka-qaadista ku xusan qodobka 68aad, faqradiisa 3aad ee xeerkan.
2. Is-casilaad qoraal ah oo ay xubintu u gudbiso Wasiirka, ogaysiinna siiso xubnaha kale ee Guddiga.
3. Geeri ku timaadda.
4. Haddii xubinta ay ku caddaato dembi xadhigiisu gaadhayo muddo saddex (3) sano ah ama ka badan.
5. Haddii xubintu u gudan kari weydo xilkeeda sababo caafimaad darro awgeed oo ay caddeeyaan guddi dhakhaatiir ah oo ka diiwaan-gashan wasaaradda caafimaadka.
6. Haddii ay xubintu ka maqnaato sadex kulan oo xidhiidha ah sabab **la'aan**

Qodobka 71aad; Xilka Guddiga

Xilka iyo waajibaadka guddigu waa

1. La talinta Wasiirka Wasaaradda Waxbarashada, Agaasimaha Guud ee Wasaaradda iyo dhammaan qaybaha kala duwan ee Wasaaradda
2. In ay dib u eegis ku samayso Xeerarka ay diyaariso Wasaaradu ee waafaqsan xeerkan ee u baahan ansixinta golaha wasiirada iyo baarlamanka.
3. Ka talo bixinta arrimaha waxbarashada, gaar ahaan arrimaha siyaasadda, xeer-hoosaadyada iyo istraatiijiyadda lagu horumarinayo nidaamka waxbarashada
4. La shaqaynta guddiyada kala ee Wasaaradda
5. Soo jeedinta barnaamijyada lagu horumarinayo waxbarashada
6. Diyaarinta warbixin sannadeed ku saabsan arrimaha waxbarashada, iyo
7. Wixii kale ee hawlo ah ee ku xusan xeerarka kale ama Wasiirku u xilsaaro

Qodobka 72aad; Xeer hoosaadka Guddiga

Fadhiyada guddiga, gunnooyinka xubnaha guddiga, awoodaha guddoomiyaha iyo ku-xigeenkiisa iyo faahfaahinta xubintan waxaa lagu cadaynayaa Xeer hoosaad uu yeelan doono guddigu, Wasiirkuna wareegto gaar ah ku soo saari doono

Qodobka 73aad: Guddiga Waxbarasho ee heer Gobol iyo Degmo

1. Wasiirku waa inuu dhisaa Guddiyo waxbarasho oo ah heer Gobol iyo Degmo kuwaasi oo Wasaaradda kala taliya arrimaha waxbarashada ee heer Gobol iyo Degmo
2. Guddiyada heer Gobol iyo heer Degmo waxa ay hoos imanayaan oo ay la shaqaynayaan guddiga Waxbarashada Qaranka iyo Agaasimaha Guud ee Wasaaradda
3. Wasiirku waa in uu qeexaa tirada xubnaha Guddiga, shuruudaha xubinnimada, xilka iyo waajibaadka guddiga iyo wixii kale ee lagama maarmaan u noqda xil-gudashooda.

Qodobka 74aad: Aasaasidda guddiyo kale

1. Wasiirku waxa uu awood u leeyahay in uu dhiso guddiyo kale oo waxbarasho haddii loo baahdo si waafaqsan xeerka
2. Marka la abuurayo Guddi, waa in uu Wasiirku qeexaa xilka iyo waajibaadka guddiga, tirada xubnaha, shuruudaha xubinnimada, xuquuqda xubnaha, muddada xilka, magacaabidda xubnaha iyo xil ka-qaadistooda iyo wixii kale ee lagama maarmaan loo arko.

XUBINTA 3AAD: MAAMULKA WAXBARASHADA EE DOWLADHA HOOSE

Qodobka 75aad: Mas'uuliyadda Waxbarashada ee Dowladaha Hoose

Dhismaha, qalabaynta, dayac-tirka iyo maamulka waxbarashada aasaasiga ah waxa ka mas'uul ah dowladaha hoose ee degmooyinka

Qodobka 76aad: Maamulidda Waxbarashada Aasaasiga ah ee Dowladaha hoose

1. Waxbarashada aasaasiga ah ee dawladda waxa maamulaya dowladaha hoose marka ay diyaar u noqdaan, Wasiirkuna soo saaro xeerarka ku haboon.
2. Wasaaraddu waa in ay dejisaa shuruudaha iyo hab-raaca/qaabka loo qiimaynaayo diyaar-noqoshada dowladaha hoose ee maamulidda waxbarasha aasaasiga ah.
3. Wasaaraddu waxa ay mas'uul ka tahay kor u qaadidda awoodda maamul ee dawladda hoose si dawladda hoose u gutaan waxbarashada aasaasiga ah si waafaqsan siyaasadda waxbarasho iyo heerarka tayo ee loo baahan yahay
4. Wasiirku waa ka wareejin karaa dawladda hoose maamulka waxbarashada aasaasiga ah haddii ay jiraan sababo maangal ah.

QAYBTA LIXAAD: WAXBARASHADA GAARKA AH

XUBINTA 1AAD: GOOBAHA WAXBARASHADA GAARKA AH

Qodobka 77aad: Goobaha Waxbarashada Gaarka ah

1. Qof kastaa waxa uu abuuri karaa, wadina karaa goob waxbarasho oo gaar ah oo kharashkiisa uu isagu isku qabo/tashado si waafaqsan dastuurka iyo xeerarka kale ee dhaqan-gal ah.
2. Goobaha waxbarasho ee gaarka ahi waxa ay bixin karaan dhammaan heerarka iyo noocyada kala duwan ee waxbarasho ee ku cad xeerka, waxaana waajib ku ah Wasaaradda in ay dejiso siyaasad iyo nidaam/hab-dhaqan cad oo ay ku qeexayso waxbarashada gaarka ah
3. Wasaaraddu waxa ay la geli kartaa heshiis mulkiilaha goob waxbarasho oo gaar ah si looga dhigo goobtaa gaarka ah goob waxbarasho oo dowladeed, waana in isbeddelkaa lagu baahiyaa faafinta rasmiga ah.
4. Wasaaraddu waxa ay heshiis shuraako la geli kartaa dhinac leh goob waxbarasho oo gaar ah haddii ay shuraakadaasi wax ka tarayso in la gaadho bar-tilmaameedka ku xusan qodobka 5aad ee xeerkan, waana in faafaahinta heshiiskaa lagu soo saaraa faafinta rasmiga ah.
5. Iyada oo aan wax loo dhimayn faqrada 1aad, goob kasta oo waxbarasho oo gaar loo leeyahay waa in ay u hogaansantaa xeerkan iyo xeer hoosaadyada kale ee ka farcamaaya ee loogu tala-galay goobaha waxbaasho.

Qodobka 78aad: Madax-bannaanida Waxbarashada Gaarka ah

1. Goobaha waxbarasho ee gaarka ahi waxa ay leeyihiin madax-bannaani, **Wasaaradduna waxa ay mas'uul ka tahay la socodka, kormeerka iyo qiimaynta tayada iyo heerarka waxbarasho ee goobahaas.**
2. Nidaamka qiimaynta tayada goobaha waxbarasho ee gaarka ahi waxa uu la mid yahay ka Dugsiyada Dowladda.

Qodobka 79aad: Guddiyada Dugsiyada

1. Dugsiyada gaarka ah ee ku xusan qodobka 77aad waxa ay leeyihiin shakhsiyad qaanuuni ah, waxa aanay samaysan karaan guddiyo ka kooban maamulka dugsiyada, waalidka, ururrada bulshada, barayaasha iyo aqoonyahanka
2. Waxaa sidoo kale guddiyo samaysan kara dugsiyada dowladda
3. Tirada xubnaha guddiga, shuruudaha xubinnimada, xilka iyo waajibaadka, habka magacaabidda iyo xil ka-qaadista, muddada xilka iyo fadhida, waxa ay ku soo bixi doonaan xeer nidaamiye uu soo saaro Wasiirku.

Qodobka 80aad: Taageeridda Goobaha Waxbarasho ee Gaarka ah

1. Dowladdu waa in ay siisaa goobaha waxbarasho ee gaarka ah taageero iyo wixii kale ee kaalmo ah ee ay awooddo hadba sida ay ku habboon tahay
2. Wasaaraddu waa in ay dhiirri-gelisaa goobaha waxbarasho ee gaarka ah si ay u gaadhaan heerka waxbarasho ee laga rabo, una noqdaan kuwa isku filan.

XUBINTA 2AAD: DIIWAAN-GELINTA GOOBAHA WAXBARASHADA GAARKA AH

Qodobka 81aad: Diiwaan-Gelinta Goobaha Waxbarasho ee Gaarka ah

1. Iyada oo aan wax loo dhimayn qodobbada kale ee xeerkan, goob kasta oo gaar loo leeyahay waa in ay isu diiwaan-geliyaa si waafaqsan xeerka
2. Codsiga diiwaan-gelinta waa in loo gudbiyo xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta Dugsiyada Gaarka ah ee Wasaaradda Waxbarashada iyo

Tacliinta Sare iyadoo la raacaayo habka uu dhigaaya xeer nidaamiyaha Wasiirku

3. Xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta dugsiyada gaarka ahi marka uu helo codsi diiwaan-gelineed oo loo sameeyey si waafaqsan sharciga, waxa uu bilaabayaa baadhis iyo qiimayn la xidhiidha shuruudaha diiwaan-gelinta

Qodobka 82aad: Abuuridda Diiwaanka Goobaha Waxbarasho ee Gaarka ah

Xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta dugsiyada gaarka ahi waa in uu u sameeyaa diiwaanka goobaha waxbarasho ee gaarka ah qaabka iyo siyaabaha uu xeerku jideeyey

Qodobka 83aad: Shuruudaha Diiwaan-Gelinta

1. Xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta dugsiyada gaarka ahi waxa uu diiwaan-gelin karaa goob waxbarasho oo gaar ah, marka uu codsaduho fuliyo shuruudaha hoos ku qoran:
 - a. Waa in uu keenaa manhaj waafaqasan qodobbada 42aad iyo 44aad ee xeerkan
 - b. Waa in uu buuxiyaa shuruudaha xulashada Baraha ee qodobka 91aad ee xeerkan
 - c. Waa in uu fuliyaa ujeedooyinka waxbarashada qaranka ee ku cad qodobka 5aad ee xeerkan
 - d. Waa in uu haystaa goob waxbarasho oo ku habboon
 - e. Waa in uu keenaa caddayn awood hantiyeed ah oo ku filan fulitaanka howlaha goobta
 - f. Waa in uu haystaa magac la ogol yahay oo waafaqsan sharciga.

Qodobka 84aad: Ruqsad Siin ku Meel Gaadhka ah

1. Muddada uu socdo baadhitaanka iyo qiimaynta codsiga diiwaan-gelintu sida ku cad faqrada 3aad ee qodobka 81aad ayaa xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta Dugsiyada Gaarka ahi waxa uu siin karaa guddoomiyaha

- ama qofka ka mas’uulka ah goob waxbarasho oo gaar loo leeyahay ruqsad ku meel gaadh ah si waafaqsan xeerka
2. Xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta dugsiyada gaarka ahi waxa uu burin karaa ruqsadda ku meel gaadhka ah ee qof kasta oo ku guul darraystay in uu buuxiyo shuruudaha ruqsad siinta ugu badnaan lix bilood iyadoo ogeysiis qoraal ah oo sababaysan uu u gudbinaayo qofkaas.
 3. Qof kasta oo haysta ruqsad ku meel gaadh ah waxa loola xisaabtamayaa sida qofka haysta ruqsad dhammaystiran

Qodobka 85aad: Diiwaan-Gelinta Dhammaystiran

1. Xafiiska u xil-saaran diiwaan gelinta dugsiyada gaarka ahi marka uu helo codsiga diiwaan-gelinta oo waafaqsan sida uu dhigaayo faqrada 2aad ee qodobka 81aad, sameeyana wixii baadhid ah ee loo baahnaa, haddii uu ku qanco in shuruudihii diiwaan- gelinta la buuxiyey, waa in uu siiyaa guddoomiyaha guddiga ama qofka ka mas’uulka ah maamulka goobta waxbarasho ruqsad diiwaan-gelined oo dhammaystiran
2. **Guddoomiyaha goob waxbarasho ama qofka ka mas’uul ah maamulka** goob waxbarasho waa in uu nuqulka ruqsadda diiwaan-gelinta ee waafaqsan faqrada 1aad ku dhejiyaa meel la arki karo oo ku taalla goobta waxbarasho

Qodobka 86aad: Go’aanka Diidmada Diiwaan-Gelinta Goob Waxbarasho

1. Haddii xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta dugsiyada gaarka ahi diido diiwaan gelinta goob waxbarasho si waafaqsan qodobka 83aad waa in la siiyaa codsadhaha ogeysiis qoraal ah oo ay ku cad yihiin asbaabaha loogu diiday
2. **Codsadhaha ay dhibi ka soo gaadho go’aanka diidmada ah, waxa uu kow iyo labaan cisho gudahood oo ka bilaabanta marka uu ogeysiisku soo gaadho, uga racfaan qaadanayaa Agaasimaha Guud si waafaqsan qodobka 132aad ee xeerkan**

Qodobka 87aad; Beddelidda Cinwaanka Goob Waxbarasho oo Gaar ah

1. Ma bannaana in goob waxbarasho oo gaar loo leeyahay ay beddesho cinwaanka goobta ama rugta ay deggen tahay haddii aanay oggolaansho ka helin Xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta dugsiyada gaarka ah.
2. Codsiga cinwaan beddelidda ama rug beddelidda waa in loo gudbiyaa xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta dugsiyada gaarka ah si waafaqsan qaabka iyo siyaabaha la jideeyey

Qodobka 88aad: Reebanaanta Xayeysiisyada Goobaha aan Is-diiwaan Gelin

1. Qofna uma bannaana in uu ku muujiyo goob waxbarasho xayeysiis, warbixin qoraal ah ama wixii kale ee la mid ah, haddii aanu haysan diiwaan-gelin dhammaystiran ama mid ku meel gaadh ah oo ku soo baxday si waafaqsan faqrada 1aad ee qodobka 84aad.
2. Qof kasta oo jabiya faqrada 1aad ee qodobkan waxa uu galayaa faldambiyeed, haddii uu ku cadaado ay ciqaabtiisu tahay ganaax aan ka badnayn Laba milyan (2'000'000) oo shilinka Somaliland ah

Qodobka 89aad: Laalidda Ruqsadda Diiwaan-Gelinta

1. Si waafaqsan xeerkan, Xafiiska u xil-saaran diiwaan gelinta dugsiyada gaarka ahi waxa uu laali karaa ruqsadda diiwaan-gelinta goob waxbarasho oo gaar ah, haddii uu ku qanco in ay jiraan arrimahan hoos ku qoran:
 - a. Goobta oo ah mid aan buuxin shuruudaha ku xusan qodobka 83aad ee xeerkan
 - b. Diiwaan gelinta goobta oo ah mid lagu helay si baal-marsan sharciga
 - c. Maamulka goobta oo ah mid faafinaya dhaqamo iyo caadooyin ka soo horjeeda Shareecada Islaamka iyo dhaqanka suuban ee reer Somaliland
 - d. Goobta oo aanay waxbarasho ka socon muddo sannad ah
2. Ma noqonayso laalidda ruqsadda diiwaan gelinta goob waxbarasho oo gaar ah mid dhaqan gal ;

- a. Haddii aan mulkiilaha leh goobta waxbarasho la siin ogeysiis ka yimid xafiiska u xil-saaran diiwaan gelinta dugsiyada gaarka ah oo ay ku cad yihiin asbaabaha ruqsad laalidda
- b. Haddii aan mulkiilaha leh Goobta waxbarasho la siin fursad uu isku **difaaco intaan la go'aamin laalidda ruqsadda diiwaan gelinta**
- c. Haddii aan mulkiilaha leh goobta waxbarasho la siin rafcaan qaadashada ku cad qodobka 132aad
3. Haddii aanay jirin arrimaha ku xusan faqrada 2aad ee qodabkan, Xafiiska u xil-saaran diiwaan-gelinta dugsiyada gaarka ahi waxa uu laalayaa ruqsadda diiwaan gelinta ee goobta waxbarasho, waxaana ku waajib ah guddoomiyaha guddiga ama maamulka goobta waxbarasho ee gaarka ah in ay kow iyo labaatan cisho gudahood ku wareejiyaan ruqsadda diiwaan-gelinta iyo wixii kale ee agab ah ee ay leedahay dowladdu.
4. **Go'aanka ruqsad laalidda waa in lagu baahiyaa faafinta rasmiga ah**
5. Si waafaqsan qodobka 89aad, Wasiirku waa in uu jideeyaa hab caddaalad ku salaysan oo loo raaco ruqsad laalidda

Qodobka 90aad: Dembiyada la xidhiidha Diiwaan-Gelinta Goobaha Waxbarasho ee Gaarka ah

Qof kasta oo ah guddoomiye guddi ama mas'uul ka ah maamulka goob waxbarasho oo gaar ah oo ku hela diiwaanka goobta sifo baal-marsan sharciga ama ka noqda guddoomiye ama maamule goob waxbarasho oo aan diiwaan gashanayn si waafaqsan xeerka, waxa uu galayaa fal- dambiyeed, haddii uu ku cadaado ay cigaabtiisu tahay ganaax aan ka badnayn Saddex milyan (3'000'000) oo shilinka Somaliland ah

QAYBTA TODOBAAD: BARE, GOLAHA BARAYAASHA IYO MAAMULAYAASHA DUGSIYADA

XUBINTA 1AAD: BARE

Qodobka 91aad; Shuruudaha Bare Qaadashada

Qof kasta oo raba in uu bare ka noqdo goob waxbarasho oo diiwaan gashan waa in uu buuxiyaa shuruudaha hoos ku qoran

1. Baraha Dugsiga Sare waa in uu haystaa shahaado Jaamacadeed, una tababaran yahay macalinimo
2. Baraha Dugsiga Hoose/Dhexe waa in uu haystaa shahaado dugsi sare, una tababaran yahay macalinnimo
3. Baraha Dugsiga Barbaarinta Carruurta waa in uu haystaa shahaado dugsi hoose-dhexe, una tababaran yahay macalinnimo
4. Imtixaanka qiimaynta Wasaaradda waa in uu ku baasaa ugu yaraan darajada **c** ama boqolkiiba lixdan
5. Waa in uu leeyahay akhlaaq fiican iyo dhaqan suuban
6. Waa in aanu hore ugu dhicin xukun ciqaabeed oo kama- dambays ah oo maxkamad horteed kaga caddaaday shantii sano ee ugu dambeeyey
7. Waa in uu ka fayow yahay maskax ahaan iyo jidh ahaanba, iin culus oo wax u dhimi karta gudashada xilkiisa
8. Waa in **aanay da'diisu ka yarayn 18 jir**
9. Waa in uu u diiwaan- gashan yahay bare ahaan si waafaqsan qodobka 94aad

Qodobka 92aad: Xilka Baraha

Xilka Baruhu waa:

- a. Waxbaridda iyo barbaarinta ardayda
- b. Fulinta Manhajka dugsiga
- c. Qiimaynta waxbarashada ardayga
- d. Ka kaalmaynta maamulaha xagga maamulka dugsiga
- e. Ka warbixinta manhajka waxbarashada
- f. Ka qayb-galka laylisyada iyo waxqabadyada dugsiga iyo ilaalinta nabadgelyada ardayga fasalka dhexdiisa, iyo
- g. Wixii kale ee ku cad xeerarka iyo xeer-hoosaadyada Wasaaradda

Qodobka 93aad: Diiwaanka Barayaasha

1. Xafiiska u xil-saaran barayaashu waa in uu abuuraa diiwaanka Barayaasha kaas oo ay tahay in la geliyo dhammaan macluumaadka Barayaasha si waafaqsan xeerka
2. Habka loo samaynaayo diiwaan-gelinta baraha waxa lagu qeexi doonaa xeer Wasiir

Qodobka 94aad; Diiwaan-Gelinta Barayaasha

Xafiiska u xil-saaran barayaashu kadib marka uu helo codsi diiwaan-gelineed oo si sharci ah loo sameeyey, uuna sameeyo wixii baadhid ah ee loo baahan yahay, waa in uu diiwaan-geliyaa bare kasta oo buuxiya shuruudaha ku xusan qodobka 91aad ee xeerkan, waxaanu u soo saarayaa ruqsad macalinimo si waafaqsan sharciga

Qodobka 95aad: Kala Noqoshada Diiwaan-Gelinta

1. Haddii xafiiska u xilsaaran barayaashu uu ku qanco
 - a. In diiwaan gelinta baraha lagu helay si sharciga baalmarsan ama
 - b. Aanu Baruhu buuxin shuruudaha qaadashada Baraha ee ku xusan qodobka 91aad ee xeerkan ama
 - c. Aanu haysan aqoonsi uu wax ku dhigi karo ama aqoonsiga uu haystaa uu yahay mid aan ku filnayn ama
 - d. Aanu si joogta ah wax uga dhigin dugisiga
2. Waxa uu xafiisku u dirayaa qofkaasi si waafaqsan shuruucda kale ee dhaqan galka ah ogeysiis uu ku wargelinaayo in lagala noqday ruqsaddii
3. Baraha ay dhibi ka soo gaadhay ogeysiiska ku xusan faqrada koowaad waxa uu racfaan u qaadanayaa Agaasimaha Guud ee Wasaaradda, kow iyo labaatan cisho gudahood oo ka bilaabanta maalinta ogeysiiska la soo gaadhsiiyey si waafaqsan qodobka 132aad ee xeerkan
4. Haddii racfaanka aan lagu qaadan muddada ku xaddidan faqrada labaad ama racfaanku uu yahay mid la diiday, xafiiska u xil-saaran barayaashu waxa uu la noqonayaa ruqsadda diiwaan-gelinta Baraha, waxaanu u dirayaa ogeysiis uu arrintaa ku wargelinaayo

Qodobka 96aad: Wargelinta Wax-dhigidda Baraha

Bare kasta oo diiwaan gashan waa in afar iyo toban cisho gudahood oo ka bilaabma marka uu shaqada bilaabay ama marka uu ka tagay ku wargaliyaa xafiiska u xil-saaran barayaasha, qoraal ahaan magaca goobta waxbarasho ee uu wax ka dhigo ama uu ka tagay iyo waqtiga uu bilaabay wax-dhigidda ama uu ka tagay.

Qodobka 97aad: Horumarinta Barayaasha iyo Shaqaalaha Waxbarashada:

1. Qofna ma furan karo, mana samaysan karo kulliyadda macallimiiinta/ barenimo, haddii aanu fasax ka haysan Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare
2. Iyadoo aan wax loo dhimayn faqradda 1aad, Wasaaraddu waxay furi kartaa Kulliyadaha barayaasha oo ay ku bixinayso Tababarrada barayaasha
3. Wasaaraddu waa in ay horumarisaa tayada barayaasha iyo shaqaalaha Wasaaradda si loo helo barayaal iyo shaqaale waxbarasho oo xirfad leh
4. Wasaaraddu waa inay qaadataa kaalin kormeer iyo isu-duwid ah si **goobaha ka mas'uulka ah soo saarista iyo horumarinta Barayaasha iyo shaqaalaha waxbarasho** ay u noqdaan kuwo u diyaarsan, awoodna u leh inay diyaariyaan shaqaale cusub, isla markaana si joogto ah ay u horumariyaan shaqaalaha iyaga oo shaqadooda wata.

Qodobka 98aad; Dembiyada La xidhiidha Barayaasha

Bare kasta oo wax ka dhiga dugsi dowladeed oo gudan waaya xilkiisa ama jabiya heshiis macallinomo oo uu la galay Wasaaradda ama si khaldan u qaata lacagta mushaharka ama ku xadgudba xeerkan waxa uu galay fal-dembiyeed, haddii uu ku caddaado ay ciqaabtiisu tahay ganaax aan ka badnayn saddex milyan (3, 000,000) oo shilinka Somaliland ah

XUBINTA 2AAD: GOLAHA BARAYAASHA IYO MAAMULAYAASHA DUGSIYADA

Qodobka 99aad: Aasaasidda Golaha Barayaasha Qaranka:

Xeerkan waxa lagu aasaasayaa Golaha Barayaasha Qaranka oo ah gole madax-banaan, waxaana la xisaabtankiisa leh Wasiirka Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare, waxaanu yeelanayaa xeer u gaar ah

Qodobka 100aad: Maamule Dugsi

Dugsi kasta oo leh ugu yaraan 4 fasal waa in loo magacaabaa maamule

Qodobka 101aad: Shuruudaha Magacaabidda Maamule Dugsi

Waxaa Maamule dugse loo magacaabi karaa qof:

1. Buuxiyey shuruudaha Barenimo ee ku xusan qodobka 91aad ee xeerkan
2. Leh khibrad Barenimo oo aan ka yarayn 3 sano
3. Ka fayow maskax ahaan iyo jidh ahaanba iin culus oo wax u dhimi karta gudashada xilkiisa

Qodobka 102aad: Xilka Maamule Dugsi

Xilka maamule dugsi waa

1. fulinta barnaamijka waxbarashada
2. Ilaalinta hantida Dugsiga
3. **Go'aaminta qiimaynta waxbarashada ardayda**
4. Habaynta iyo xafididda dhukumentyada dugsiga
5. Fulinta xeerarka iyo xeer-hoosaadyada maamula waxbarashada
6. Hoggaaminta xidhiidhka dugsiga iyo bahda waxbarashada
7. Ilaalinta nabadgelyada iyo nadaafadda dugsiga
8. Xidhiidhinta dugsiga iyo Wasaaradda Waxbarashada
9. Ka taakulaynta Baraha gudashada xilkiisa
10. Horumarinta waxqabadyada dugsiga
11. Dabagalka iyo qiimaynta tayada waxbaridda dugsiga
12. Sugidda edebta iyo anshaxa shaqaalaha iyo ardayda
13. Hoggaaminta iyo kormeerka shaqada dhammaan shaqaalaha dugsiga
14. Nidaaminta iyo ka qaybgalka qiimaynta Barayaasha
15. Iyo wixii kale ee xeer kale ama Wasiirku jideeyo

Qodobka 103aad: Maamule Ku-Xigeen Dugsi

1. Dugsi kasta oo ah hoose-dhexe oo ka kooban ugu yaraan 8 fasal ama ah dugsi sare oo ka kooban ugu yaraan 4 fasal waxa uu yeelan karaa maamule ku-xigeen iyo xoghaye
2. Maamule ku-xigeen dugse waxa uu u xil-saaran yahay hawlaha uu u igmado maamuluhu iyo inuu ku sime ka noqdo hawsha dugsiga markuu Maamuluhu maqan yahay

Qodobka 104aad: Maamulka Shaqaalaha Waxbarashada

1. Wasaaraddu waxa ay yeelanaysaa xafiis u xilsaaran shaqaalaha Wasaaradda oo ka mas'uul ah maamulidda arrimaha shaqaalaha Wasaaradda
2. Barayaasha iyo shaqaalaha waxbarashada waxa lagu maamulayaa xeerka shaqaalaha dowladda haddii aan si gaar ah looga soo reebin

QAYBTA SIDEEDAAD: KORMEERKA GUUD EE DUGSIYADA IYO TAYO-DHAWRKA WAXBARASHADA

XUBINTA 1AAD: KORMEERKA GUUD EE DUGSIYADA

Qodobka 105aad: Kormeerka Guud

1. Kormeerka guud waxa u xilsaaran yahay kormeerka, la-socodka iyo qiimaynta nidaamka waxbarashada dugsiyada, waxa uu la taliyaa xafiiska manaahijta, xafiiska imtixaanaadka qaranka, saraakiisha waxbarashada gobollada, maamulayaasha dugsiyada iyo guddiyada kale ee waxbarashada
2. Kormeerka Dugsiyadu waa in uu ahaadaa mid joogto ah oo loo fuliyo si waafaqsan xeer nidaamiyaha u dejisan kormeerka dugsiyada

Qodobka 106aad: Kormeeraha Guud

1. Kormeeraha guud waxa uu mas'uul ka yahay
 - a. Kormeeridda iyo la socodka nidaamka waxbarashada dugsiyada
 - b. Hubinta dabbaqaadda siyaasadaha, halbeegyada iyo manaahijta waxbarasho isagoo kaashanaaya kormeerayaasha xarunta
 - c. Kormeeridda goobaha waxbarasho si waafaqsan xeerka
 - d. Fulinta wixii kale ee waajib ah ee uu faro Wasiirku ama Agaasimaha Guud ee la xidhiidha kormeerka goobaha waxbarasho ama uu xeeriyey sharcigu
2. Shaqaalaha kormeerka guud waxa ay la shaqaynyaan kormeeraha guud si waafaqsan sharciga

Qodobka 107aad: La talinta Kormeerka ee Goobaha Waxbarasho

Kormeeraha Guud ama shaqaalaha kormeerka guud waxa uu talo ka siin karaa maamulaha/guddoomiyaha dugsiga ama qof kasta oo mas'uul ka ah maamulka goob waxbarasho iyo barayaasha arrimaha la xidhiidha waxbarashada iyo barbaarinta

Qodobka 108aad: Xaddidaadda Amarrada kormeerayaasha

Kormeeraha Guud ama kormeerka guud haddii aanu awood ka haysan xeer-nidaamiye ku dhisan xeerkan waa in aanu soo saarin amar ama tilmaan ku socota guddoomiyaha goob waxbarasho ama maamulaha goob waxbarasho

Qodobka 109aad: Warbixinnada Kormeerayaasha

1. Kormeeraha guud waa in uu u gudbiyaa Agaasimaha Guud warbixinta khusaysa goob lagu sameeyey kormeer si waafaqsan qodobka 105aad ee xeerkan
2. Warbixinta goobaha waxbarasho ee loo gudbiyo si waafaqsan faqrada 1aad waa dhukumanti sir ah, laakiin marka la helo ogolaanshaha **Agaasimaha Guud waxaa loo gudbin karaa cidda ka mas'uul ah** maamulka goobta waxbarasho iyo barayaasheeda, waxaana loo gudbinayaa warbixinta oo dhammaystiran

Qodobka 110aad: Awoodaha Guud ee kormeerka

1. Iyadoo ay ujeeddadu tahay kormeerka goobaha waxbarasho si waafaqsan qodobka 105aad, faqradiisa 2aad, ayaa kormeeraha guud ama shaqaalaha kormeerku ay:
 - a. Geli karaan goob waxbarasho waqti kasta
 - b. Warbixin ka dalban karaan guddoomiyaha guddiga dugsiga ama cid **kasta oo ka mas'uul ah maamulka goob waxbarasho ama bare ama shaqaale** ama qof jooga goob waxbarasho
 - c. Ka dalban karaan xilli kasta in uu keeno si loo baadho jedwal, manhaj ama diiwaan ay ku dhigan yihiin maaddoyinka la dhigo ama la dhigi doono ama dhukumentu la xidhiidha waxbarashada goobta

Qodobka 111aad: Igmashada Kormeeraha Guud

Madaxa kormeerku waxa uu qoraal ahaan u igman karaa awooddiisa sarkaal waxbarasho oo ku magacaaban si waafaqsan qodobka 65aad ee xeerkan

Qodobka 112aad: kormeerka Agaasimaha Guud

Agaasimaha Guud waa in si aan jooto ahayn u kormeeraa ama cid kormeerta u diraa goob waxbarasho oo ku diiwaan gashan si waafaqsan xeerkan si loo hubiyo in xeerkan iyo xeerarka kale ee ka farcamaa ay dhaqan-gal u yihiin.

Qodobka 113aad: Dembiyada la xidhiidha Kormeerka

Qof kasta oo u gudbiya saraakiisha kormeerka dugsiyada warbixin been ah ama qaldan ama si kas ah u qariya xaqiiqo dhab ah ama diida in uu soo bandhigo dhokumentiyada la xidhiidha waxbarashada ama ka hor istaaga madaxda loo igmaday kormeerka dugsiyada in ay gutaan howshooda waxa uu galay fal-dembiyeed, haddii uu ku caddaado ay ciqaabtiisu tahay ganaax aan ka badnayn Laba milyan (2,000,000) oo shilinka Somaliland ah

XUBINTA 2AAD: TAYO-DHAWRKA WAXBARASHADA

Qodobka 114aad: Xaqiijinta Tayada

1. Waa in uu jiraa hab lagu gaadho tayada waxbarashada si loo xaqiijiyo tayada iyo halbeegyada waxbarasho ee heer kasta; shuruudaha iyo hannaanka lagu xaqiijinayo tayada waa in lagu sheegaa xeer-nidaamiye, siyaasado iyo habraacyo Wasiir
2. Goobaha waxbarasho waa in ay dajiyaan hab lagu xaqiijiyo tayada xarumahooda
3. Wasaaraddu waa in ay diyaarisaa warbixino sannadle ah oo khuseeya tayada goobaha waxbarashada iyo heerarka ay gaadheen/xaqiijiyeen

Qodobka 115aad: Xafiiska Qiimaynta Halbeegyada iyo Tayada Waxbarashada Qaranka

1. Waa in la sameeyaa Xafiiska Qiimaynta Halbeegyada iyo Tayada Waxbarashada Qaran oo mas'uul ka ah dejinta shuruudaha iyo hannaanka qiimaynta waxbarashada si loo xaqiijiyo tayada goobaha waxbarasho
2. Goob kasta oo waxbarasho waa in la qiimeeyaa tayadeeda waxbarasho ugu yaraan sannadkii hal mar, natiijada qiimayntaa waa in loo gudbiyaa hay'adaha ay khusayso, dadkana looga dhigaa wax ay heli karaan.

Qodobka 116aad: Bixinta Warbixinnada

Goobaha waxbarasho waa in ay bixiyaan, diyaariyaan dhukumentiyada iyo caddaymaha la xidhiidha goobaha waxbarasho haddii uu sidaasi soo codsado Xafiiska Qiimaynta Halbeegyada iyo Tayada Waxbarashada Qaran ama ciddii kale ee u xilsaaran howshaas

Qodobka 117aad: Goobaha aan buuxin Halbeegyada Tayada Waxbarasho

Hadii ay natijada qiimayntu muujiso in goob waxbarasho aanay gaadhin heerkaa looga baahnaa, Xafiiska Qiimaynta Halbeegyada iyo Tayada Waxbarashada Qaran waa in uu u gudbiyaa Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare talooyin iyo tallaabooyinka lagu saxaayo goobtaasi si waafaqsan xeerka.

QAYBTA SAGAALAAD: MAALIYADDA IYO MAALGELINTA WAXBARASHADA

Qodobka 118aad: Maalgelinta Waxbarashada

1. Waa in la abaabulaa sidii loo heli lahaa khayraad iyo maalgelin ka timaadda Dowladda, Hay'adaha Caalamiga ah, Shirkadaha, Ururrada maxalliga ah, dadweynaha iyo jaaliyadaha iyo dalalka Shisheeye, si loogu isticmaalo horumarka waxbarashada
2. Dowladdu waa in ay dhiirri-gelisaa goobaha waxbarasho iyo hay'adaha caawiya waxbarashada
3. Waxaa loo fidin karaa cashuur-dhaaf agabka waxbarasho si waafaqsan xeerka cashuuraha

Qodobka 119aad: kiraynta, Isticmaalidda Hantida iyo Adeegga Goobaha Waxbarasho ee Dowladda

Goobaha waxbarasho ee dowladda waa in awood loo siiyaa in ay maamulaan, kormeeraan, hayaan, isticmaalan, aanay ka helaan kiro hantidooda aanay isticmaalayn, waa in loo awood-siiyaa, laguna maamulaa in ay ka helaan

dakhli adeegyada ay bixiyaan; oo ka qaadaan lacag-wax-dhigid oo aan ka hor-imanayn sharciga, siyaasadaha iyo ujeedooyinka guud ee Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare.

Qodobka 120aad: Qoondaynta Miisaaniyadda Waxbarashada

Wasaaraddu waa in ay u qoondaysaa miisaaniyadda waxbarashada si waafaqsan siyaasadaha iyo Qorshayaasha horumarineed ee waxbarashada

Qodobka 121aad: Qaybinta Deeqaha Waxbarasho

Dowladdu waa in ay u qaybisaa deeqaha iyo mucaawimada waxbarashada ee **ay bixiyeen, waddamo shisheeye, hay'ado caalami ah, ururro bulsho, shirkado** iyo ciddii kale si cadaalad ah oo hufan

Qodobka 122aad: Xisaabaadka iyo Hanti Dhawrka

1. Sannad maaliyadeedka Wasaaraddu waxa uu la mid yahay ka xukuumadda.
2. Wasaaraddu waxa ay yeelanaysaa sannad walba miisaaniyad u gaar ah.
3. Miisaaniyadda gaarka ah ee Wasaaradda iyo sandduuqeeda xisaabta (Financial account) waxaa gudbinaaya Wasiirka Wasaaradda isaga oo ka **ansixin doona hay'adaha ay khusayso.**
4. Agaasimaha Guud isaga oo la tashanaya cidda ay khusayso waxa uu diyaarinayaa Miisaaniyad sannadeedka, odoroska miisaaniyad sannadeedka marka dambena waxa Wasiirka loo gudbinayaa 3 bilood ka hor dhammaadka sannad maaliyadeedka.
5. Wasiirku waxa uu bilowga sannad maaliyadeed kasta magacaabayaa hanti dhawr madax- bannaan oo hubiya qaab xisaabeedka iyo lambarka xisaabta ee Wasaaradda. Waxa kale oo uu adeegsan karaa hanti dhawrka guud ee dalka.
6. Agaasimaha Guud waxa uu diyaarinayaa warbixin xisaabeed sannadle ah isaga oo nuqul siinayaa Wasiirka
7. Nidaamka xisaabaadka iyo maamulka goobaha kaydada waxa lagu dhaqmayaa shuruucda iyo xeerarka Qaranka
8. Wasaaraddu waxa ay yeelanaysaa xafiis u xil-saaran maamulka iyo maaliyadda.

QAYBTA TOBANAAD: TIKNOOLOOJIYADDA WAXBRASHADA

Qodobka 123aad: Qaybinta Mawjadaha iyo Aaladaha dira Seenyaalaha

Dowladdu waa in ay qaybisaa mawjadaha (frequencies), aaladaha dira seenyaalaha (signal transmission devices), iyo kaabayaasha kale ee daruuriga u ah baahinta idaacadeed (radio broadcasting), telefiishan, raadyowga isgaadhsiisneed iyo warbaahinta kale ee isgaadhsiisneed si loogu isticmaalo bixinta waxbarashada tooska ah (formal) iyo ta dadban (non-formal) iyo horumarinta arrimaha diinta iyo dhaqanka wanaagsan

Qodobka 124aad: Dhiirrigelinta soo saarista iyo Daabacaada Buugaagta

Wasaaraddu waa in ay kobcisaa, isla markaana taageertaa soo saarista iyo habaynta buugaagta ardayda (textbooks), buugaagta tixraaca (reference books), buugaagta aqooneed (academic books), daabacadaha (publications), alaabta iyo tiknooloojiyada kale ee waxbarasho.

Qodobka 125aad; Kobcinta Tiknooloojiyadda Waxbarasho

1. Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare waa in ay kor u qaaddaa cilmi baadhista iyo isticmaalka tiknooloojiyadda casriga ah, waana in ay hurumarisaa aqoonta tiknooloojiyadda ee ardayda dugsiyada dowladda hadba inta ay awoodeeddu tahay
2. Sidoo kale waa in ay dabagal ku sameeyaan oo ay qiimeeyaan isticmaalkeeda iyagoo kaashanaya komishanka Tiknooloojiyadda Somaliland si loo yareeyo kharashka, lana hubiyo in sida ugu habboon loogu fulinaayo hannaanka waxbarashada Somaliland

Qodobka 126aad: Waaxda Qorshaynta, Siyaasadda iyo Cilmi baadhista

Wasaaraddu waa in ay yeelataa waax ka mas'uul ah qorshaynta, siyaasadda iyo cilmi baadhista iyo sidoo kale arrimaha la xidhiidha tiknooloojiyadda casriga ah

QAYBTA KOW IYO TOBANAAD: QODOBBO KALA DUWAN

Qodobka 127aad: Waxqabadyada (Nashaadka) Ardayga

Muqararka rasmiga ah ee dugsiga waxaa lagu kaabayaa Waxqabadyada (nashaadka isboortiga, doodo cilmiyeed, aqoon iswaydaarsi, farshaxan, muxaadarrooyin iyo hawlihii kale ee kobcinaya hiwaayadaha ardayga)

Qodobka 128aad: Anshaxa Ardayda

1. Ardayga ku xadgudba xeerka iyo nidaamka dugsiga ama ardayda kale ama Barayaasha ama shaqaalaha dugsiga ama madaxda dugsiga ama dembi ku gala dugsiga dhexdiisa ama waxyeello u geysta hantida dugsiga waxa uu mutaysanayaa ciqaab
2. Nooca ciqaabta iyo faahfaahinta xubnaha qodobkan waxa ay ku soo bixi doonaan xeer-nidaamiye uu soo saaro Wasiirku

Qodobka 129aad: Diiwaan Gelinta Ardayda

Mamulaha dugsiga ama ciddii kale ee mas'uul ka ah maamulka goob waxbarasho oo gaar loo leeyahay ama mid dowladeed waa in uu hayaa ama abuuraa diiwaan ay ku qoran yihiin dhammaan macluumaadka/xogaha ardayda ee goobta waxbarasho

Qodobka 130aad: Muddada Sannad Dugsiyeedka

Muddada sanad dugsiyeedku kama yaraan karto 35 toddobaad, kamana badnaan karto 39 toddobaad

Qodobka 131aad: Dembiyada iyo Ciqaabaha aan ku xusnayn xeerkan

1. Iyadoo aan wax loo dhimayn qodobbada xeerkan iyo shuruucda kale ee dhaqan galka ah, waxaa uu Wasiirku soo saari doono xeer-nidaamyo u gaar ah dembiyada iyo ciqaabaha la xidhiidha ku xad-gudubka xeerkan
2. Qofna laguma ciqaabi karo, xadhig ama ganaax ka badan sadex milyan oo ah shilinka Somaliland haddii aan maxkamad horteeda lagaga caddaynin, waxaana faahfaahinta qodobkan lagu qeexi doonaa xeer nidaamiyaha u gaarka ah

Qodobka 132aad: Racfaanka

1. Go'aannada maamul ee Wasaaradda waxaa racfaan looga qaadanayaa kow iyo labaatan cisho gudahood oo ka bilaabma marka go'aanka la gaadhsiiyo racfaanlaha, Agaasimaha Guud, Go'aannada ka soo baxa Agaasimaha Guudna waxa racfaan looga qaadanayaa Wasiirka
2. Agaasimaha Guud waa in uu baadhid ku sameeyaa xaqiiqda dacwadda isagoo adeegsan kara ciddii uu u arko in ay ku habboon yihiin, kadibna ka soo saaraa go'aan sababaysan
3. Haddii go'aan uu gaadhay Agaasimaha guud rafcaan looga qaato xagga Wasiirka, waxa uu Wasiirku samaynayaa guddi baadhiseed oo uu u arko in ay ku habboon yihiin in ay baadhid ku sameeyaan xaqiiqada dacwadda kadibna ay u soo gudbiyaan warbixin
4. Kadib marka uu tixgeliyo warbixinta ku soo baxday si waafaqasan faqradda (3) waxa uu Wasiirku go'aaminayaa arrinta racfaanka laga qaatay waxaanu samaynayaa amar arrintaa ku saabsan kaas oo uu u arko in uu yahay mid ku habboon oo sax ah
5. Go'aanka Wasiirkau ee racfaanku waa kama-dambays

Qodobka 133aad: Awoodaha Guddida Baadhista

1. Cid kasta oo samaynaysa badhitaan sida ku cad qodobka (132aad) waa in uu wargeliyaa dhinacyada ay khusayso magaacibistu, una sheegaa howl-galka shaqo ee uu ka duulayo, oo ay saxeexday cidda awoodda u lihi, Waxaana u bannaan-
 - a. In uu galo dhismaha goob kasta oo waxbarasho wakhti kasta oo macquul ah, marka uu siiyo ogeysiis wakhti ku filan qofka goobtaa waxbarsho ka mas'uulka ah
 - b. In uu amro qof kasta oo haya caddaymo la xidhidha badhitaanka in uu horyimaaddo wakhti cayiman iyo goob cayiman si uu uga jawaabo su' aalo;
 - c. In uu weydiyo su'aalo qof kasta oo muhiim u ah baadhitaanka
2. Si loo helo baadhitaan sax ah waxaa reebban arrimahan hoos ku qoran
 - a. In sifo sharci-darro ah la isu hortaago baadhitaanka ku xusan Qodobka 133aad ee xeerkan;

- b. In la iman waayo wakhtiga iyo goobta la cayimay sida ku xusan qodobka (133.1b)
- c. In la diido jawaabidda su'aalaha ku xusan qodobka (133.1.c)**
- d. In si kas ah looga been sheego jawaabidda su'aalaha**
- d. In la diido soo dhiibidda walax kasta oo amar ka soo baxay dhiibideeda
- e. In la hor-joogsado qof la amray in uu hor yimaaddo guddiga
- 3. Iyada oo aan wax loo dhimayn xeerarka kale ee dhaqan-galka ah qof kasta oo ku eedaysan fal-dembiyeedyada ku xusan faqrada 2aad ee qodobkan, haddii lagu helo waxa uu mutaysanyaa ganaax aan ka badnayn laba milyan oo shilinka Somaliland ah
- 4. Qof kasta oo lagu magacaabay si waafaqsan qodobka 133aad oo aan ahayn shaqaale dawladeed oo joogta ah waxa la siin karaa gunno sida uu **Wasiirku go'aamiyo**

Qodobka 134aad: Awoodda Wasiirka ee soo saarista Siyaasadaha iyo Xeer-Nidaamyada

- 1. Wasiirku waxa uu dejinayaa siyaasado, xeer-hoosaadyo lagu dhaqan gelinayo xeerkan, waxaana ahmiyad gaar ah la siinayaa siyaasadaha iyo xeer hoosaadyada ku saabsan.
 - a. Goobaha waxbarasho,
 - b. Ardayda
 - c. Barayaasha
 - d. Maaliyadda iyo hantida waxbarashada
 - e. Manaahijta
 - f. Imtixaanaadka iyo Qiimaynta
 - g. Nidaamka waxbarasho
 - h. Kormeerka

Qodobka 135aad; Qodobada Kala-Guurka

- 1. Goob kasta oo waxbarasho oo dowladeed ama gaar loo leeyahay oo loo abuuray ama ay ahayd in la abuurto si waafaqsan xeerka oo jirtay wakhti ka hor taariikhda uu dhaqan galay xeerku, waxaa loo aqoonsayaa in ay noqoto goob waxbarasho oo u diiwaan gashan si waafaqsan xeerka
- 2. Bare kasta oo ka diiwaan gashan Wasaaradda waxbarashada ama goobaha gaarka loo leeyahay wakhti ka hor taariikhda uu dhaqan galay

- xeerku, waxaa loo aqoon sanayaa in uu yahay bare u diiwaan gashan si waafaqsan xeerka
3. Maamul kasta oo la talin ah oo jirey in yar ka hor taariikhda dhaqan galka xeerkan waxa ay sii ahaanaysaa mid sii shaqaysa ilaa inta ay dhaqan gelayaan xeer-hoosaadyada uu soo saaro Wasiirku si waafaqsan xeerka

Qodobka 136aad: Laalis

Waxaa la laalay dhammaan wareegtooyinka, xeerarka, qaab-dhaqanka, wargelinaha iyo awaamirta ka soo horjeeda xeerkan ama aan la socon karin

Qodobka 137aad: Dhaqan galka Xeerka

Xeerkani waxa uu dhaqan galayaa marka uu barlamaanku (Wakiilada iyo Guurtida) ansixiyo, Madaxwynuhuna saxeexo, faafinta rasmiga ahna lagu soo saaro